

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE ECONOMISCHE MISDRIJVEN⁽¹⁾

Inleiding.

Tijdens de onafwendbare evolutie van het negentiende-eeuws economisch liberalisme naar de thans bestaande geleide of ten minste beïnvloede economie, merken wij dat de wetgever herhaaldelijk en menigvuldig beroep gedaan heeft op strafrechtelijke sancties met het oog op de handhaving der door hem uitgevaardigde economische normen. Aldus ontstond in ons strafrecht een speciale categorie van misdrijven die wij zullen trachten te omschrijven om nadien, in het kader van deze korte studie, hun bijzonderste kenmerken in het licht te stellen.

De criteria die wij hiertoe zullen aanwenden blijven totaal vreemd aan deze die aan de basis liggen der driedelige indeling der misdrijven, gehuldigd door ons strafwetboek en zo dikwijls uit het oog verloren zowel door de wetgever als door de beoefenaars van het strafrecht die, via de wet op de verzachtende omstandigheden, deze indeling in zeer ruime mate aanpasten.

Vooreerst weze nog opgemerkt dat het verkeerd zou zijn te denken dat economisch recht en economische misdrijven dagtekenen van de laatste jaren. Er werd reeds aangetoond⁽²⁾ dat dergelijk recht niet nieuw is en dat in de economisch moeilijke perioden steeds naar strafsancities gegrepen werd om de uitgevaardigde wetten te handhaven. Alleen is het waar dat, wanneer bij het begin der XIXe eeuw ons recht vaste vorm kreeg, het economisch liberalisme hoogtij vierde en slechts een minimum van regels verenigbaar was met het «laisser faire, laisser passer».

Bepaling.

Wanneer men op zoek gaat naar een bepaling der economische misdrijven is het normaal dat de belangstelling vooreerst aangetrokken wordt door onze noorderburen die sedert 1950 een wet op de economische delicten kennen, «die de doeltreffendheid» bevordert van de opsporing, vervolging en berechting van handelingen welke schadelijk zijn voor het economisch leven en die in het bijzonder daarin «meer eenheid brengt.»⁽³⁾

Wanneer het er op aankomt deze «handelingen welke schadelijk zijn voor het economisch leven» nader te omschrijven springt art. 1 van hogerbedoelde

wet van het zeer vage naar het strikt bijzondere om een louter pragmatische opsomming te geven van wetten waarvan de overtreding als economisch delict dient beschouwd.

Dat een goede wetgevende techniek dergelijke arbitraire omschrijving noodzakelijk maakte is licht te begrijpen, doch men zal meteen toegeven dat zij weinig raad brengt aan diegene die op zoek is naar een algemeen beginsel dat moet toelaten nauwkeurige gevolgtrekkingen af te leiden.

Een andere reeks bepalingen kunnen wij aanknopen bij deze gegeven door het franse Hof van Cassatie in een arrest uitgesproken met verenigde kamers op 1 augustus 1949 (Sirey, 1950, I, blz. 132).

Hierin wordt gezegd dat dienen beschouwd als economische misdrijven, die in deze hoedanigheid uitgesloten zijn van de franse amnestiewet van 16 augustus 1947, de misdrijven die betrekking hebben op de productie, de verdeling, de omzet in het verbruik van waren en goederen alsmede deze die betrekking hebben op de ruilmiddelen inzonderheid bestaande uit de winst en haar verschillende vormen.

De bepaling, in grote trekken onder meer bijgetreden door *Mozard*⁽⁴⁾ en door *G. Mirabile*⁽⁵⁾ leunt aan bij de driedelige indeling der staatshuishoudkunde (productie, verdeling, verbruik) die aan de basis ligt van de leer van *J. B. Say*.

Weer andere auteurs maken hun bepaling afhankelijk van de economische politiek van de staat. Zo schrijft *M. Franchimont* dat als economische wetgeving dient beschouwd, deze die tot doel heeft het algemeen welzijn van een land op economisch gebied te beschermen⁽⁶⁾.

In dezelfde zin schreef *B. Zlataric*: «Alsdan zou » men het begrip sociaal-economisch strafrecht kunnen » bepalen als het geheel der wettelijke voorschriften » die als misdrijf strafbaar stellen de menselijke ge- » dragingen die de nieuwe sociale en economische » politiek van een bepaalde staat in gevaar brengen » of aantasten.»⁽⁷⁾

Enigszins tussen beide hogerbedoelde bepalingen liggen deze gegeven door *M. A. Foyer*, die het economisch recht bepaalt als «het geheel der rechtsregels die betrekking hebben op de economische verhoudingen»⁽⁸⁾ en deze gegevens in de slotresolutie van het VIDE Internationaal Congres van Strafrecht te *Roma*,

en die als volgt luidt: « Overwegende dat de regle-
 » mentering der economische handelingen die heden
 » ten dage alnaargelang de systemen uitgaat van de
 » Staat en zijn organen maar ook van beroepsgroe-
 » peringen, het sociaal-economisch recht uitmaakt
 » inzoverre altans zij de vermindering en de recht-
 » vaardige verdeling der goederen in de gemeenschap
 » dient. » (0)

Wij menen met de hogeraangehaalde bepalingen geen vrede te kunnen nemen omdat zij allen het onderwerp van buitenaf benaderen, niet tot het wezen zelf van het economisch misdrijf doordringen en derhalve niet toelaten geldige besluiten te trekken betreffende de eigen kenmerken van het voorwerp onzer uiteenzetting.

Het is ons inziens de grote verdienste van Dr. A. Mulder (19), te hebben in het licht gesteld dat wij hier voor onze begripsomschrijving moeten grijpen naar de staatshuishoudkunde en meer bepaald naar de ideële plaats waar zich het economisch gebeuren afspeelt, naar de markt in de zeer brede zin van het woord. In deze geest stellen wij voorop dat als economische misdrijven dienen beschouwd en behandeld, de strafrechtelijk betugelde inbreuken op de wettelijke bepalingen die tot doel of tot hoofdzakelijk gevolg hebben, de toestand van de economische subjecten op de markt te beïnvloeden.

Wij menen inderdaad dat sommige misdrijven tegen wetten die « in se » niet als hoofddoel hadden in het economisch gebeuren in te grijpen, hun oorsprong vinden in louter economische motieven en derhalve door de strafrechter dienen behandeld op dezelfde wijze als inbreuken op louter economische normen.

De reglementering betreffende het overladen van autovoertuigen dienstig voor het vervoer van zaken blijft bij voorbeeld totaal vreemd aan economische bekommernissen in hoofde van de wetgever en gaat uit van beschouwingen betreffende de veiligheid van het verkeer. Zulks neemt niet weg dat men, bij een inbreuk op art. 37, 4° van Regt. B. van 10 juni 1947 in de meeste gevallen een louter economisch motief zal terugvinden in hoofde van diegene die zijn voertuig overladen heeft.

De ondernemer die laat werken buiten de wettige arbeidsuren ofwel nalaat door de wet voorgeschreven beveiligingen bij de in zijn bedrijf in gebruik zijnde machineriën aan te brengen, pleegt inbreuk op wetten die niet bedoeld zijn om de marktsituatie te beïnvloeden, maar handelt in de meeste gevallen op grond van overwegingen, hem ingegeven door economische motieven.

De nadruk dient hierbij gelegd op het feit dat wij onze bepaling niet op louter subjectieve elementen willen steunen en dat wij niet alle misdrijven die hun oorsprong vinden in een economisch motief als economische misdrijven willen karakteriseren. Wij beweren niet dat de automobilist die zijn wagen met een overdreven snelheid bestuurt om een van zijn concurrenten vóór te zijn bij een cliënt, een economisch misdrijf pleegt.

Wel wensen wij in het licht te stellen dat sommige wetten, ingegeven door motieven die vreemd blijven aan het economisch gebeuren, door de enkeling hoofdzakelijk zoniet uitsluitend aan gevoeld worden als beperkingen van zijn economische vrijheid, als een ingrijpen dat zijn toestand op de economische markt in zijn nadeel wijzigt. Wanneer hij inbreuk pleegt op dergelijke wetgeving, heeft zijn misdrijf alle kenmerken die men terugvindt bij een economisch misdrijf in de enge zin die sommigen hieraan willen geven.

Dat wij terecht onze bepaling aan het begrip

« markt » vastknopen is ons inziens verantwoord door het feit dat, zoals zal blijken uit de voortzetting van ons betoog, de economische wetgeving en de economische misdrijven hun bijzonderste kenmerken ontleen aan de karakteristieken van de markt.

Economische wetten zijn wetten van conventionele structuur.

In onze huidige samenleving zijn de levensregels, gesteld door de economische wetgeving, regels van conventionele structuur met alle kenmerken die in dit verband zo duidelijk in het licht gesteld werden door de heer Procureur-Generaal H. Bekaert (11):

Het is niet van belang ontbloomt hierbij de nadruk te leggen op het feit dat wij alleen spreken over de huidige staat van onze samenleving. *Mazard* schrijft in dit verband terecht als volgt (12): « Bien entendu » le sentiment moral peut subir affectivement l'influence des événements; il évolue et l'on peut, dès maintenant penser que dans un avenir plus ou moins proche, les règles sanctionnelles du droit économique trouveront leur résonnance morale dans une réprobation instinctive. »

Het misdrijf van gemeen recht, tegen een regel der maatschappelijke orde, verraadt de immoraliteit van diegene die het pleegde, terwijl het economisch misdrijf, inbreuk op een regel van conventionele structuur, in hoofde van diegene die het pleegde, wijst op incivisme in de brede zin van het woord.

Verder gaande dient opgemerkt dat een daad die zonder volledig onder de wettelijke omschrijving te vallen, op de grens ligt van de oplichting, door haast iedereen als een lage streek zal beschouwd worden en afgekeurd terwijl tenminste de gedraging die niet binnen de strenge omschrijving valt van de economische strafwet, in de meeste gevallen door het algemeen rechtsgevoel evenmin als door de moralisten als laakbaar zal bestempeld worden.

Wanneer men op het oog houdt dat de staathuishoudkunde geen exacte wetenschap is, valt het allicht op dat de betekenis van de economische norm voor het door de overheid gewenste evenwicht op de markt dikwijls moeilijk te begrijpen is, niet alleen voor de man van de straat maar soms ook voor diegenen die terzake gelast zijn met de rechtsbedeling.

Zo is het dat, waar de heer Procureur-Generaal *Cornil* uit onze wetteksten wil geweerd zien « wat niet door het maatschappelijk geweten begrepen wordt » (13), aan zijn wens voorzeker niet kan voldaan worden inzake economische wetgeving. Zo ook kunnen wij de heer Substituut Procureur des Konings *Edouard Janssens* niet bijtreden waar hij schrijft dat: « Les intrusions dans les libertés individuelles doivent, surtout lorsqu'il s'agit de faire appel aux moyens de contrainte du droit pénal, être limitées aux nécessités impérieuses de l'organisation sociale, approuvées par la conscience sociale. » (14)

Het volstaat enig contact te hebben met diegenen die onder toepassing vallen der economische wetgeving om er zich rekenschap van te geven dat hun dikwijls geïnteresseerd oordeel over de juistheid van de inhoud van de norm zeer verschillend kan zijn. Ook mogen wij zeggen dat het patroon der economische ordening zelden of nooit de goedkeuring van eenieder met zich draagt, zodat de overtreders soms in zijn krant de krachtdadige afkeuring vindt van de regel waartegen hij gezondigd heeft, zoniet de zagezegde verrechtvaardiging en de goedkeuring van het door hem gepleegde misdrijf dat, volgens andere economische opvattingen, misschien het kenmerk van wijs beleid droeg.

Wat *G. E. Langemeyer* «de grote bondgenoot der strafwet» noemt: de afkeuring der omgeving, vindt men terzake meestal niet terug.

Erger nog in dit verband is het feit dat, naar aanleiding van verkiezingen of soms alleen maar van een politieke crisis, een meerderheid ontstaat die, gewoonlijk zonder de vorige wetgeving volledig af te schaffen, nieuwe normen zal uitvaardigen die uitgaan van een zeer verschillend ordeningspatroon.

Uit dit alles is licht af te leiden dat de economische wetgeving voor de beoefenaar van het strafrecht als kunstmatig voorkomt en voor een gewone sterveling als willekeurig. Deze kenmerken uit het oog verliezen wanneer het gaat om er de handhaving van te verzekeren, zou noodzakelijk leiden tot misrekeningen. Een ander gevolg van het conventioneel karakter der economische levensregels is de noodzakelijkheid, in het licht gesteld in de slotresolutie van het VIDE Internationaal Congres voor Strafrecht te *Roma* 1953 (15) er een degelijke publiciteit aan te geven. Een goede en geregelde voorlichting der betrokkenen is hier de noodzakelijke voorwaarde voor de aanvaardbaarheid van het postulaat «*nemo censetur ignorare legem*».

De economische wetgeving ontleent aan de markt haar karakter van mobiliteit.

Een ander kenmerk van de economische wetgeving, dat de beoefenaars van het klassieke strafrecht ont-hutst, is haar mobiliteit.

De markt, voorwerp van de belangstelling van de economische wetgever, is in bestendige evolutie. Deze evolutie is soms langzaam en haast onmerkbaar, maar op andere ogenblikken, en wij denken hierbij aan de perioden van economische crisis of aan de oorlogs-jaren, evolueert de markt in zeer snel tempo. Indien de wetgever er op dergelijke ogenblikken zijn invloed wil laten gelden zal zijn ingrijpen noodzakelijk menig-vuldig en mobiel zijn.

Daarom menen wij dat het ten onrechte is dat men aan het economisch strafrecht deze kenmerken ten kwade duidt. Zij zijn inderdaad het gevolg van de essentiële kenmerken van het rechtstreeks voorwerp van de economische wetgeving: de markt.

Bovenstaande beschouwingen op het oog houdend vindt men tevens een uitleg voor het feit dat de economische wetten, die het economisch gebeuren van kortbij dienen te volgen of eerder vooraf te gaan, de indruk geven van soms ondoordacht en technisch onvolmaakt te zijn.

Wanneer de wetgever de rechtsbekwaamheid van de gehuwde vrouw wil uitbreiden of een wijziging wil brengen aan de huwelijksvermogenstelsels, kan aan de kwestie een grondige en derhalve langdurige voorafgaande studie gewijd worden. Heel anders gaat het echter met de economische wetgeving in de dynamische perioden van het economisch gebeuren. De markt evolueert alsdan zo snel dat zij een even snelle evolutie der teksten noodzakelijk maakt, opdat de vindingrijkheid van de wetgever niet zou voorafgegaan worden door de vindingrijkheid van hen die van de toestand op de markt willen gebruik maken om onduldbare persoonlijke voordelen te verwerven ten nadele van de gemeenschap.

Dat in dergelijke omstandigheden de haast met dewelke de teksten dienen uitgewerkt technische onvolmaaktheid en soms zelfs gebrekkige redactie voor gevolg hebben, dient geen verwondering te baren.

Een andere beschouwing die hieraan dient vastgeknoot is deze betreffende het zakelijk karakter van

vele economische wetten. Zij zijn een typisch voorbeeld van strafwetten waarvan de afschaffing geen terugwerkende kracht heeft omdat zij ingegeven werden door speciale omstandigheden (de toestand van de markt) die ze op dat ogenblik noodzakelijk maakten.

Een vaststaande rechtspraak van het Hof van Cassatie sluit terzake de toepassing van art. 2 al. 2 van het strafwetboek uit (Onder meer Cassatie 9 juni 1941, Pas. blz. 214 en de Nota; Cassatie 13 november 1944, Pas. 1945, blz. 27; Cassatie 2 juli 1945, Pas. blz. 197).

Economische misdrijven zijn niet opzettelijke misdrijven.

Over dit kenmerk gaat haast iedereen akkoord. Sommigen (16) willen er de bestaansreden van zoeken in het feit dat de wetgever aan de misdrijven dit kenmerk wil geven om tot een afschrikkende bestraf-fing te komen. Ons komt het veeleer voor dat dit kenmerk zijn uitleg en zijn bestaansreden vindt in het doel der economische wetgeving die haar oorsprong vindt in de wil van de wetgever, kost wat kost op de markt de door hem gewenste verhoudingen te bewerkstelligen.

Ook onderschrijven wij volledig de opmerkingen van de heer Raadsheer *R. Legros* (17), waar hij de zienswijze bekritiseert van *M. Donnedieu de Vabres* als zou het misdrijf van ongerechtvaardigde prijsverhoging een opzettelijk misdrijf zijn.

Aan de zeer gepaste opmerkingen in rechte, waarop deze kritiek gesteund is, kunnen wij toevoegen dat de storing, op de markt verwekt door verkopen tegen ongerechtvaardigde prijzen, dat het kwaad dus, dat de wetgever heeft willen vermijden, steeds hetzelfde blijft welke ook de inzichten mogen geweest zijn van hen die de materiële feiten begingen.

Wel zien wij soms dat het winstbejag in hoofde van de dader een verzwarende omstandigheid vormt, waarmee dan meteen teruggegrepen wordt naar de beginselen inzake individuele schuld.

Uit dit alles kan men ook afleiden dat de ernst van het misdrijf op verre na niet in zo sterke mate als bij gewone misdrijven in verband staat met de schuld van de dader maar in veel grotere mate afhankelijk is van de objectieve marktomstandigheden, onafhankelijk van de wil van de dader.

De terugslag van het economisch misdrijf op de markt.

In de slotresolutie over het derde punt op het VIDE Internationaal Congres voor Strafrecht te *Roma* 1953 (9) wordt terecht onderstreept dat de storing verwekt door het economisch misdrijf, zich noodzakelijkerwijze voortplant van de ene sector naar de andere. Daarenboven worden de andere verhoudingen des te meer beïnvloed naarmate het evenwicht op de markt meer labiel is. Zo is het een algemeen gekend verschijnsel dat een verhoging van de prijs der landbouwprodukten de kosten van levensonderhoud doet stijgen, wat voor gevolg heeft dat nieuwe looneisen geformuleerd worden, zodat ook de prijs van andere produkten stijgt.

Deze terugslag neemt ook een andere vorm aan in die zin dat de houding van één persoon noodzakelijk een terugslag heeft op de toestand en op de verhouding van zijn concurrenten. Een handelaar die gerantsoeneerde waren verkoopt zonder de rantsoenerings-titels te eisen, zal voorzeker de kopers naar zijn bedrijf lokken en ze onttrekken aan zijn concurrenten die voor de keuze komen te staan ofwel eveneens de

wettelijke bepalingen te overtreden ofwel hun klanten te verliezen.

Zonder vooraf te lopen op wat wij hierna zullen zeggen betreffende de bestraffing moeten wij in dit verband wel laten opmerken hoezeer een snelle en strenge bestraffing noodzakelijk is om dergelijke storende werking te verijdelen.

Ook dit phenomeen van voortplanting zal zich scherper laten gevoelen naarmate de toestand op de markt minder stabiel zal zijn. Zo zal een overtreding inzake vastgestelde lonen zonder veel weerslag blijven indien de arbeidsmarkt in normaal evenwicht is, terwijl zij de gedragingen van andere werkgevers of werknemers al spoedig zal beïnvloeden in geval van tekort of van surplus aan arbeidskrachten.

Economische misdrijven zijn het gevolg van een voorafgaandelijke berekening.

Aanknopen bij de hogeraangehaalde omstandigheid, dat de economische wetgeving een wetgeving is van conventionele structuur, stellen wij vast dat het economisch misdrijf slechts gering verband houdt met het moreel geval van de dader. Veeleer dient gezegd dat hij die op de markt optreedt, zich daarbij geenszins laat leiden door het gevoel maar wel door een nauwkeurige en voorafgaandelijke berekening der te verwachten resultaten, waarbij het risico van de sanctie een gewichtig element vormt. In dit verband schrijft Dr. A. Mulder (18): «Deze (de economische) misdrijven) zijn immers het resultaat van een te voren nauwkeurig bepaalde wijze van bedrijfsvoering. Daarbij wordt berekend tegen welke prijzen men zal inkopen en verkopen, welke lonen toegekend zullen worden en hoe men de omzet zal stimuleren. Bij die berekening nu speelt de te verwachten sanctie een grote rol. Wordt alleen een geldboete verwacht, dan wordt deze veelal in de calculatie opgenomen. Blijkt echter, dat ook vrijheidsstraffen of bedrijfstraffen, zoals sluiting der zaak, worden gelegd, dan is dit veelal ook voor anderen een reden hun prijs- of loonbeleid te herzien.»

Het probleem van de individualisering der straf stelt zich haast niet inzake economische misdrijven.

Beschouwingen over het doel der bestraffing brengen ons op een terrein dat zeer verschillend is van de gedachtenfeer van sommige «moderne» penalisten, die in feite late uitlopers zijn van het negentiende-eeuws individualisme en, onder de paradoxale dekmantel van maatschappelijk verweer, de bescherming van de maatschappij volledig uit het oog verliezen om zich blind te staren op de persoonlijkheid van de overtreder aan wie zij alle goed toewensen zonder zich te bekommeren noch om het herstel van de gestoorde maatschappelijke orde, noch om het exemplarische karakter van de straf, dat voor hem uit den boze is.

Inzake bestraffing der economische misdrijven dient hoofdzakelijk, zoniet uitsluitend, de nadruk gelegd op de noodzakelijkheid de uitwerkselen van de veroorzaakte storing ongedaan te maken en op de noodzakelijkheid gebeurlijke overtreders te ontmoedigen. Het inwendig proces dat geleid heeft tot het misdrijf, heeft zich afgespeeld op het terrein van het nuchter mathematisch economisch belang, terrein dat voor heropvoeding weinig vatbaar is.

Alleen voor een speciale soort personages, dat op de markt in feite niet thuis hoort en dat men er slechts in de periodes van ernstige crisis ontmoet, alleen voor de beroepswoekeraar stelt zich inzake

economische misdrijven de vraag betreffende reklasering. Voor dergelijke overtreder nemen wij aan dat de bestraffing, niet alleen de noodzakelijke kenmerken moet vertonen die we hieronder zullen uiteenzetten maar tevens en daarenboven moet afgestemd zijn op herklassering.

De straf moet de door het misdrijf verworven voordeel ontnemen.

Andere kenmerken zijn echter van veel groter belang bij de handhaving der economische wetgeving.

Wanneer men op het oog houdt enerzijds dat niet alleen de toestand maar ook de houding der economische subjecten op de markt in zeer grote mate de terugslag ondergaat van de handelingen van enige onder hen, en, anderzijds, dat zoals hoger gezegd, het economisch misdrijf ontstaat tengevolge van een nuchtere berekening van winst- en verlieskansen, dan begrijpt men meteen dat bij de bestraffing in de eerste plaats moet rekening gehouden worden met de noodzakelijkheid om aan de overtreder ten minste het voordeel te ontnemen dat hij uit het misdrijf trok.

Wij vinden de meest volledige uitdrukking van dit kenmerk terug in artikel 3 van het Besluit van de Zwitserse Federale Raad betreffende het strafrecht toepasselijk inzake graangewassen dienstig tot het bereiden van brood. Dit artikel luidt als volgt: «In dien het misdrijf een ongeoorloofd geldelijk voordeel verschafft aan de betichte, aan een derde in wiens bedrijf het misdrijf gepleegd werd of aan hun rechthebbers, kan het beheer of de rechter hen veroordelen tot betaling aan de Bond van een bedrag gelijk aan dit voordeel, ook indien geen bepaalde persoon »terzake strafbaar is.» (19)

De straf moet streng en afschrikkend zijn.

Steeds uitgaande van dezelfde bedenking betreffende de winst en verliesrekening zal men evenwel dadelijk begrijpen dat deze eerste vereiste, gesteld aan bestraffing, niet eens dienstig is om het minimum der straf te ramen.

Indien de mogelijke overtreder bij zijn berekeningen alleen rekening dient te houden, voor het geval waarin hij betrapt wordt, met het vooruitzicht dat zijn onrechtmatige winst hem zal ontnomen worden zonder meer, is het niet moeilijk te vermoeden dat hij meer dan waarschijnlijk de weg van het misdrijf zal inslaan. Ook moet de straf veel verder gaan en buiten haar vergeldend karakter voldoende afschrikkend zijn om als doorslaggevend element een rol te spelen in het dilemma dat zich stelt in hoofde van de gebeurlijke overtreder. Het is daarenboven wenselijk dat zij dusdanig weze dat zij wegens haar ernst en wegens haar natuur bezwaarlijk kan opgenomen worden in een berekening van algemene onkosten.

Wanneer inderdaad de straf alleen bestaat uit een geldboete kan men zich gemakkelijk inbeelden dat er vooraf rekening mee gehouden wordt en dat zij geheel of ten dele afgewenteld wordt op diegenen die met de overtreder handel drijven. Waar het gaat om bestrijding van prijsstijging zou in dergelijk geval de mogelijkheid van bestraffing het onverwachte en voorzeker ongewenste gevolg hebben dat een verdere prijsstijging ontstaat.

Een andere reden waarom de straf streng dient te zijn leiden wij af uit het hoger besproken kunstmatig karakter van de norm. Waar deze geen onmiddellijke weerklank vindt in het algemeen rechtsbe-

wustzijn, zal een gestrenge bestraffing in niet geringe mate nuttig zijn om het bewustzijn van het bestaan der norm te wekken en levend te houden. In zijn merkwaardige studie getiteld «Generale Preventie» spreekt Dr *Th. W. van Veen* in die zin van de norm-handhavende en de normvormende functies van de generale preventie (20).

Wij zouden evenwel deze gedachtenorde niet willen afsluiten zonder erop te wijzen dat maar al te dikwijls de wetgever — niet de rechtspraak — veel te ver gegaan is in de zin der gestrengheid. Zo werd na de oorlog in Duitsland de koopman door wiens schuld een vat boter verloren ging veel zwaarder gestraft dan hij die een vat boter stal (21). In Frankrijk was gedurende de oorlog 1939-1945 het feit van een drachtige koe te slachten met de doodstraf strafbaar (22). Dezelfde straf werd door de Franse wet van 4 oktober 1946 voorzien voor de ambtenaar die in zekere omstandigheden aanzette tot ongeoorloofde prijsverhoging.

Naast strafsancities zijn ook administratieve sancities en maatregelen noodzakelijk.

Indien bij de handhaving der economische wetgeving de strafsancities de voornaamste rol te vervullen hebben, dan toch blijft het waar dat zekere objectieven der repressie alleen kunnen bereikt worden door het uitvaardigen van beveiligingsmaatregelen en het treffen van administratieve sancities of maatregelen. Wil men werkelijk bereiken dat de toestand op de markt zou hersteld worden en dat sommige verstoringende elementen zouden geweerd worden en blijven, zullen geldboete en vrijheidsberoving grotendeels onvoldoende blijken en zal men moeten beroep doen op sluiting van het bedrijf, verbeurdverklaring der ongeoorloofde winst, intrekking van aankoop-, invoer- of uitvoervergunningen, verbod zekere activiteiten uit te oefenen, publicatie van het vonnis, preventieve borgstelling, enz.

Strafbaarheid van rechtspersonen.

Deze zeer omstreden vraag, die aan de oorsprong ligt van een omvangrijke literatuur (23) stelt zich met een zeer grote acuiteit inzake economische misdrijven. Wat deze laatste betreft dient opgemerkt dat de rechtspersoon zeer dikwijls het instrument is, dat de verderfelijke activiteit mogelijk maakte en anderzijds dat het onrechtmatig genoten voordeel dikwijls ten goede komt aan een bedrijf dat de vorm kan aangenomen hebben van een rechtspersoon, eerder dan aan de dader persoonlijk.

Zonder ons verder te mengen in de betwisting over strafbaarstelling van rechtspersonen stellen wij evenwel vast dat zij een noodzakelijkheid is inzake economische misdrijven, indien men het middel wil treffen dat gediend heeft om het misdrijf te plegen en indien men wil voldoen aan een der bijzonderste objectieven der repressie: het ontnemen van het onrechtmatig genoten voordeel.

De berechting moet het misdrijf niet volgen.

In het algemeen kan lang geredetwist worden op het punt te weten of de straf zo spoedig mogelijk op het misdrijf moet volgen. Wij laten deze vraag in het midden maar stellen vast dat, inzake economische misdrijven, een snelle berechting absoluut noodzakelijk is.

Vooreerst is zulks waar omdat de overtreder en soms ook de goederen die het voorwerp uitmaken van

het misdrijf onmiddellijk van de markt dienen verwijderd te worden in zoverre zij er een verstoringe invloed uitoefenen. Dergelijk objectief kan weliswaar bereikt worden door voorlopige maatregelen (voorlopige sluiting van het bedrijf, inbeslagname) maar dergelijke maatregelen, die meestal dienen getroffen te worden zonder dat aan de overtreder alle nodige waarborgen kunnen gegeven worden in verband met zijn verdediging, dienen tot een minimum herleid.

Verder is een snelle repressie noodzakelijk omdat, zoals hoger uiteengezet, het misdrijf dikwijls een grote terugslag heeft op de houding van de concurrenten van de overtreder, die niet alleen bij gebrek aan afdoende repressie maar ook bij gebrek aan snelle repressie alras in verleiding zullen komen, hun gedragslijnen af te stemmen op de houding van hen die door onwettelijke praktijken de verhoudingen op de markt in hun eigen voordeel wijzigden.

Een derde motief houdt rekening met het feit dat er een nauw verband dient te bestaan tussen de straf en de ernst van de storing die het misdrijf op de markt veroorzaakte, storing die op haar beurt in onmiddellijk verband staat met de markttoestand op het ogenblik van het misdrijf.

Krijgen de vervolgingen slechts hun beslag op het ogenblik dat de markttoestand dusdanig evolueerde dat hetzelfde misdrijf veel minder storend zou werken, is het te vrezen dat de strafrechter, die soms ten onrechte alleen zijn taak ziet in de vergelding van individuele schuld, zich hierdoor zou laten leiden tot ontverantwoorde inschikkelijkheid bij het beoordelen van de ernst van het misdrijf en bij het bepalen van de strafmaat.

Coördinatie van strafrechtelijk en administratief beleid.

Wanneer van overheidswege de economie geleid of beïnvloed wordt, veronderstelt zulks noodzakelijkerwijze dat organen van de uitvoerende macht vóór ieder ingrijpen de toestand op de markt bestudeerd hebben, het patroon der ordening in zijn details uitgewerkt hebben en steeds in voeling blijven met het economisch gebeuren teneinde het ingrijpen van overheidswege bestendig aan te passen aan de marktfluctuaties. Dergelijke administratie telt in haar schoot niet alleen ambtenaren die de markt en haar schommelingen bestuderen maar ook ambtenaren die belast zijn met de opsporing der strafbare inbreuken. Daarenboven heeft men het, gedurende de oorlog 1939-1945 en ook nadien in verscheidene landen goedgevonden aan diezelfde administratie de taak op te dragen, vervolgingen in te spannen.

Ten minste maakte men in sommige gevallen de uitoefening der publieke vordering afhankelijk van de voorafgaandelijke winstinkomsten van zekere administratieve lichamen. In België is zulks nog steeds het geval inzake wisselcontrole terwijl vanouds de vervolgingen inzake douanen en accijnzen praktisch volledig aan de leiding van het openbaar ministerie onttrokken zijn.

De meeste misdrijven inzake douanen en accijnzen zijn nochtans economische misdrijven in de zin van onze hogeraangehaalde bepaling. Bij hun enigszins speciale bestraffing vindt men trouwens verscheidene der in deze studie uiteengezette kenmerken terug.

Tegen dergelijk systeem kunnen zovele bezwaren ingebracht worden in verband met de uniformiteit der vervolgingen, de noodzakelijke eenheid van het openbaar ministerie, de moeilijkheden bij samenhang tus-

sen verscheidene misdrijven en het te vrezen gebrek aan algemene strafrechtelijke ervaring der administratieve vervolgingsorganen, dat het als onverantwoord dient beschouwd. In Nederland, waar verschillende weinig afdoende experimenten gedaan werden in verband met verdeling der publieke vordering inzake economische misdrijven, droeg de wet van 22 juni 1950 aan het openbaar ministerie alleen de taak op, vervolgen in te spannen.

Dit alles gezegd zijnde blijft niettemin dat de administratieve organen het meest rechtstreeks contact hebben met de markt, het best geplaatst zijn om gade te slaan in welke sectoren het gewenste evenwicht door overtredingen wordt bedreigd en het best in staat zijn het openbaar ministerie, gelast met de vervolgingen, in abstract en in concreto voor te lichten over de ratio legis en over de draagwijdte van de economische wet zowel als over de zwaarte van een economisch misdrijf. Daarbij komt dat de benadeelde concurrenten van diegenen die de markt dreigen te ontredenen veel gemakkelijker hun klachten zullen richten tot de administratie dan wel tot de vervolgende organen.

Ook achten wij inzake economische misdrijven een hechte samenwerking tussen de administratie en het openbaar ministerie onontbeerlijk. De administratie zal bij dit contact nuttige inlichtingen ontvangen betreffende de opsporing der misdrijven en betreffende het verzamelen van bewijsmateriaal terwijl het openbaar ministerie dank zij deze samenwerking meer gedocumenteerde vorderingen zal kunnen nemen in verband met tekstinterpretatie en gewenste straftoemeting.

Ook zal dergelijk regelmatig contact de noodzakelijke deskundigheid, het noodzakelijk marktinzicht bij het openbaar ministerie bevorderen.

Met dit alles hield de Nederlandse wetgever rekening wanneer bij artikel 58 der Wet op de economische delicten de benoeming voorzien werd, bij de lichamen met een publieke taak belast, van ambtenaren die er speciaal mede belast worden het contact te onderhouden met het openbaar ministerie.

Berechting door de gewone rechter.

De vraag te weten of de bestraffing der economische misdrijven dient opgedragen aan de gewone rechtsmachten, aan juristen dus of aan speciale rechtscolleges, alleen of hoofdzakelijk samengesteld uit lekenrechters, zou op zichzelf ruimschoots een afzonderlijke studie rechtvaardigen.

Zeggen wij alleen dat ons inziens aan de gewone rechter en aan hem alleen de taak dient opgedragen straffen op te leggen aan de economische overtreders. De volgende korte beschouwingen lijken ons in dit verband van doorslaggevend aard.

Om de tussenkomen van niet juristen in de rechtsbedeling te rechtvaardigen, voert men vaak aan dat, om behoorlijk de economische wet toe te passen, een grondige kennis van haar voorwerp, van de markt, noodzakelijk is. Of dergelijke zeer pertinente beschouwing voldoende is om het feit te wettigen dat een handelaar mogelijk door zijn ernstigste concurrent zou berecht worden, betwijfelen wij ten zeerste.

Is het waar dat de vereiste deskundigheid in hoofde van de lekenrechter mogelijk doch niet noodzakelijk zal aanwezig zijn, dan is het even vaststaand dat zijn objectiviteit kan of in ieder geval zal in twijfel getrokken worden.

Ook denken wij dat de gewone rechter in zeer korte tijd het gewenste speciaal inzicht in de verhoudingen

op de markt kan verwerven terwijl het verwerven van de noodzakelijke en onbetwiste objectiviteit door deskundige vaklui voorzeker niet zo gemakkelijk te verwezenlijken is.

Met de heer Procureur-Generaal *G. Potvin* menen wij dat «men niet genoeg kan onderstrepen hoezeer » de goede werking van een rechtscollege afhankelijk » is van de onafhankelijkheid en van de objectiviteit » zijner leden en van de zorg die zij er voor dragen, » ieder persoonlijk contact met de partijen te vermijden ». (24)

Een tweede zeer pertinente opmerking in het debat tussen bedrijfsrechtspraak en gewone rechtspraak ontlenen wij aan de algemene beschouwingen van de memorie van toelichting op de Nederlandse wet op de economische delicten van 22 juni 1952, waar gezegd wordt: «Bestrijding langs strafrechtelijke weg van » ongewenst gedrag kan op de duur alleen slagen, wanneer het gros van de leden der gemeenschap dat gedrag als misdadig leert zien. Om dat doel te bereiken is het van groot belang, dat de bestraffing van » een dergelijk gedrag plaats vindt door dezelfde rechter, die datgene bestraft wat men sinds lang gewoon » is als misdrijf te beschouwen.»

Zo is het dat in Nederland na zeer verscheidene experimenten, gedurende en onmiddellijk na de bezetting van het grondgebied, zowel berechting als vervolging van de economische misdrijven opgedragen werden aan gespecialiseerde magistraten die evenwel integrerend deel uitmaken van de gewone rechtsmachten. Ook in de meer dan bevredigende werking van dergelijk systeem zien wij een argument tegen de oprichting van uitzonderingsrechtbanken.

In deze treden wij volledig de zienswijze bij van de heer Eerste Advokaat-Generaal *Jean Constant*, die een algemeen overzicht geeft (25) van verscheidene systemen van berechting en tevens aanhaalt hoe bij voorbeeld in Frankrijk en in Nederland, na weinig afdoende experimenten van lekenrechtspraak, de berechting van de economische misdrijven teruggebracht werd in de bevoegdheid van de gewone rechtsmachten.

Besluit :

Door deze noodzakelijk korte studie over de aard en het wezen der economische misdrijven hopen wij te hebben aangetoond :

— dat er in onze strafwetgeving een speciale soort bestaat van misdrijven die in verband staan met de tussenkomen van de staat op de economische markt en die speciale kenmerken vertonen die toelaten nauwkeurige gevolgtrekkingen te maken in verband met de repressie;

— dat de economische wetgeving in de huidige staat van onze samenleving een wetgeving is van conventionele structuur die aan haar voorwerp, te weten de economische markt, haar karakter van mobiliteit ontleent;

— dat de economische misdrijven in het algemeen niet opzettelijke misdrijven zijn die voorafgegaan worden, in hoofde van de overtreder, door een berekening van verhoopde winst en die een belangrijke terugslag hebben op de andere verhoudingen op de markt;

— dat de bestraffing der economische misdrijven weinig plaats laat voor individualisering der straffen en dat zij vooral afschrikkend moet zijn en ten allerminste het door het misdrijf behaalde voordeel moet ontnemen;

— dat terzake de bestraffing het misdrijf zo snel mogelijk moet volgen;

— dat de vervolgingen dienen ingesteld door het

openbaar ministerie, dat in een bestendig contact met de administratie een zeer rijke bron van documentatie zal vinden;

— dat de berechting dient opgedragen aan de gewone rechtsmachten.

Uit de door ons voorgestelde bepaling moet blijken dat het moeilijk is voor de wetgever, uitdrukkelijk te omschrijven welke misdrijven als economische misdrijven dienen beschouwd en de beginselen vast te leggen die hun bestraffing dienen te beheersen. Deze beginselen verdienen nochtans een zeer aandachtig onderzoek vanwege de beoefenaars van het strafrecht. Het was ons bescheiden opzet, hiertoe bij te dragen.

LEON L. CAPPUYNS,
Substituut Procureur-Generaal
bij het Hof van Beroep te Luik.

(1) Preadvies voor de vergadering der Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht, te Hasselt op 26 maart 1960.

(2) *Jean Constant*. - « Les systèmes de répression en matière d'infractions économiques » (Annales de la Faculté de Droit de Liège, 1959, blz. 286).

(3) Wet van 22 juni 1950 (Staatsblad Nr. K. 258), houdende vaststelling van regelen voor de opsporing, de vervolging en de berechting van economische delicten (Wet op de economische delicten).

(4) *Jean Mazard*. - « Aspect du droit économique français (autonomie et orthodoxie). » (Revue de Science criminelle et de Droit pénal comparé, 1957 blz. 20).

(5) *Guido Mirabile*. - « Le droit pénal social économique ». (Revue internationale de Droit Pénal, 1953 blz. 1015).

(6) *Michel Franchimont*. - « Les sanctions en matière de droit pénal économique ». (Revue de Droit International et de Droit comparé, 1958 blz. 467. Deze bepaling wordt bijgetreden door dhr. Eerste Advokaat Generaal *Jean Constant*, op. cit. blz. 289).

(7) *Gogdan Zlatario*. - « Le droit pénal social-économique eu égard spécialement à la législation Yougoslave ». (Rapport présenté au VIème Congrès International de Droit Pénal, Revue Internationale de Droit Pénal, 1953 blz. 1021).

(8) *H.H. Foyer*. - « Economisch Recht, en nieuw onderdeel der rechtswetenschap ». (Rechtsgeleerd Magazijn Thesis, 1945 - 1946 blz. 439).

(9) Revue de Science criminelle et de Droit pénal comparé, 1954 blz. 206.

(10) Dr. *A. Mulder*. - « De handhaving der sociaal-economische wetgeving ». ('s Gravenhage en De Sikkel Antwerpen 1950).

(11) *Hermann Bekaert*. - « Maatschappelijke Orde en conventionele structuur ». R.W. 1947 - 1948 kol. 1.

(12) *Jean Mazard*, op. cit. blz. 28.

(13) *Léon Cornil*. - « Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente ». (Nouvelles, Procédure Pénale, I, 1, blz. 21).

(14) *Eduard Janssens*. - « Linéaments d'une structure législative propre au droit social économique ». (Rapport présenté au VIème Congrès International de Droit Pénal - (Revue Internationale de Droit Pénal, 1953 blz. 981).

(15) *G. E. Langemeijer*. - « De sanctie der ordening » (Nederlands Juristenblad, 1937 blz. 26).

(16) *Jean Mazard*. - op. cit.

(17) *Robert Legros*. - « L'élément moral dans les infractions ». Nr. 195 blz. 170.

(18) Dr. *A. Mulder*, op. cit. p. 32.

(19) Aangehaald door *Albert Comment*, « Le droit pénal social économique ». (Revue Internationale de Droit Pénal, 1953 p. 337).

(20) *Th. W. van Veen*. - « Generale Preventie ». Den Haag, in de reeks « Studies over wangedrag en straf ».

(21) X. - « Zür Krise der Strafzumessung in Deutschland ». In Schweizerisches Zeitschrift für Strafrecht, 1948 blz. 179.

(22) Aangehaald door *J. Mazard*, op. cit. p. 30.

(23) Men raadplege onder meer de Studie van de heer Eerste Advokaat Generaal *Jean Constant* in « Revue Internationale de Droit Pénal, 1951 blz. 620 en voor Nederland de Studie van Mter *H.G. Rambonnet* in Feestbundel Pompe blz. 214.

(24) *Georges Potvin*. - « A propos des projets de réforme du Contentieux social ». (Journal des Tribunaux 20 septembre 1959 blz. 488).

(25) *Jean Constant*, op. cit. sub. (2).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 3 september 1959.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Giroul.

Procureur generaal : M. Hayoit de Termicourt

Advocaten : Mrs della Faille d'Huyse en Van Ryn.

Bediendencontract. — De maximum duur van een contract op proef belooft drie maanden. — Bij niet opzegging wordt het contract definitief.

Uit de gebiedende bepalingen van artikel 3 van de geordende wetten betreffende het bediendencontract blijkt dat wat ook de tussen partijen gesloten overeenkomsten moge zijn, een verbintenis op proef in geen geval meer dan drie maanden mag duren en dat, wanneer de partijen bij het verstrijken van de proeftijd door een bediendencontract verbonden blijven, dit contract nog slechts een definitief contract kan zijn.

N.V. Ateliers Jaspar t./ Delvaux.

Gelet op de bestreden sententie, op 3 december 1957 gewezen door de Werkrechtensraad van beroep te Brussel, kamer voor bedienden;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 3, 4, 14 van de wetten op het bediendencontract, geordend bij Koninklijk Besluit van 20 juli

1955, 1101, 1134 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat de bestreden sententie, na bevonden te hebben dat de dienstverbintenis van verweerster voor een op 20 juni 1956 ingaande proeftijd van drie maanden aangegaan werd en dat aanlegster op 18 september 1956 aanzegde dat zij per 25 september 1956 aan het contract op proef een einde maakte, verklaart dat appellante « zeven dagen vóór de verstrijking van het contract op proef had dienen aan te zeggen dat zij zich ertegen verzette dat het contract op proef definitief zou worden » en dat « doordat zij verweerster na de verstrijking van de proeftijd in dienst gehouden had, deze onder een definitief contract bij haar werkzaam was ».

dan wanneer overeenkomsten voor de partijen als wet gelden en een contract op proef blijft tijdens geheel de bedongen tijdsduur en geen definitief contract kan worden indien de toestemming niet gehandhaafd wordt na de bedongen proeftijd,

dan wanneer, al schrijft het laatste lid van artikel 3 van de geordende wetten van 20 juli 1955 een opzeggingstermijn van zeven dagen voor om aan het contract op proef een einde te maken, het enkel eist dat die opzegging aangezegd wordt vóór de verstrijking van de proeftijd en niet dat zij zeven dagen vóór deze verstrijking aangezegd wordt, wat erop zou neerkomen de door de partijen bedongen proeftijd met zeven dagen te verkorten :

Overwegende dat de bestreden sententie erop wijst dat verweerster, die door aanlegster als bediende in dienst was genomen voor een op 20 juni 1956 ingaande

proeftijd, op 18 september 1956 aanzegging kreeg dat aanlegster per 25 september 1956 aan het contract een einde maakte; dat de sententie tevens vaststelt, dat verweerster inderdaad aanlegster tot met deze datum haar diensten verstrekt heeft en beslist « dat op dit tijdstip, door het verstrijken van de proeftijd geïntimeerde (hier verweerster) reeds definitief in dienst genomen was sedert zes dagen »;

Overwegende enerzijds, dat de aanzegging, door aanlegster op 18 september 1956 gedaan, geen einde gemaakt heeft, op deze datum, aan het contract dat partijen verbond en dat, aangezien verweerster met de instemming van aanlegster deze voort haar diensten verstrekt heeft na de datum van verstrijking van de driemaandelijke proeftijd, de partijen na deze datum door een bediendencontract verbonden zijn gebleven;

Overwegende, anderzijds, dat uit de gebiedende bepalingen van artikel 3 van de geordende wetten betreffende het bediendencontract blijkt dat een verbintenis op proef in geen geval, en wat de overeenkomsten tussen partijen ook zijn, meer dan drie maanden mag duren en dat, wanneer de partijen bij de verstrijking van de proeftijd, zoals ten deze, door een bediendencontract verbonden blijven, dit contract voortaan nog slechts een definitief contract kan zijn;

Dat eruit volgt dat het eerste onderdeel van het middel naar recht faalt;

En overwegende dat, vermits de bovenaangehaalde vaststellingen van de bestreden sententie het dispositief wettelijk rechtvaardigen, het tweede onderdeel van het middel, hetwelk enkel opkomt tegen de reden van de sententie naar luid waarvan de opzegging met opzeggingstermijn, waardoor een einde gemaakt wordt aan het bediendencontract dat een verbintenis op proef inhoudt, ten minste zeven dagen vóór de verstrijking van de proeftijd moet gedaan worden, een overtuigende reden aanvalt en derhalve niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 3 september 1959.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Gillmet.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs De Bruyn en Pirson.

Bediendencontract met proefclausule. — Dit contract wordt niet van rechtswege beëindigd door het verstrijken van de bij de wet of de overeenkomst bepaalde proeftermijn. — Gevolgen van de onregelmatigheid van de opzegging wat betreft de ontoereikendheid van de duur van de opzeggingstermijn.

Uit de tekst van art. 3 van de geordende wetten betreffende het bediendencontract evenals uit de geschiedenis van de totstandkoming van dit artikel blijkt, dat het bediendencontract, hetwelk een verbintenis op proef inhoudt, niet van rechtswege een einde neemt bij het verstrijken van de bij de overeenkomst of krachtens de wet bepaalde proeftijd. De proefclausule heeft tot gevolg de partijen in staat te stellen het bediendencontract gedurende de proeftijd

te verbreken, mits inachtneming van de bij voormeld artikel 3 bepaalde voorwaarden.

Uit art. 20 van dezelfde geordende wetten blijkt, dat de wetgever de opzegging, die alleen wegens de ontoereikendheid van de duur van de termijn onregelmatig is, niet als nietig beschouwt. De sanctie hiervan is de verplichting van de partij, die dergelijke opzegging doet, aan de wederpartij een vergoeding gelijk aan de hetzij met de duur van de opzeggingstermijn, hetzij met het nog te verlopen gedeelte van die termijn overeenstemmende bezoldiging en verdiensten te betalen. Een afwijking op deze regel is op het stuk van bediendencontracten met proefclausule door geen enkele wetsbepaling of geen enkel rechtsbeginsel toegelaten. Op voorwaarde, dat de opzegging niet gedaan is voor een datum verschijnende na het verstrijken van de proeftijd, zal de onregelmatigheid van de opzegging, wat de duur van de termijn ervan betreft, enkel de betaling tot gevolg hebben van een vergoeding, gelijk aan met het nog te verlopen gedeelte van de termijn overeenstemmende bezoldiging.

N.V. Ets. Braconnier t./ Muller.

Gelet op de bestreden beslissing, op 7 oktober 1957 gewezen door de Werkrechtensraad van beroep te Brussel, kamer voor bedienden;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 20, 21, 35 van de wetten betreffende het bediendencontract, geordend bij het Koninklijk besluit van 20 juli 1955, 1134, 1135, 1780 van het Burgerlijk wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat de bestreden sententie, de beroepen sententie bevestigend, aanlegster veroordeelt tot betaling aan verweerster van een som van 17.097 frank, de gerechtelijke interesten en de kosten, als vergoeding wegens verbreking, zonder regelmatige opzegging, van een op proef gesloten verbintenis, om de redenen dat verweerster op proef in dienst genomen was voor een op 1 november 1955 ingaande periode van 3 maand, dat het contract op proef geen contract met tijdsbepaling is, dat aanlegster, door op 27 januari 1956 daaraan een einde te maken, de gebiedende bepaling betreffende de opzeggingstermijn die in acht moet worden genomen om aan het contract op proef een einde te maken, niet nageleefd heeft en dat zij bijgevolg ertoe gehouden is verweerster de vergoeding te betalen welke deze uit hoofde van verbreking van een contract met onbepaalde duur toekomt,

dan wanneer het bediendencontract op proef een contract met tijdsbepaling is dat van rechtswege een einde neemt door het verstrijken van de termijn en artikel 3 van de geordende wetten betreffende het bediendencontract enkel doelt op het geval waarin één der partijen daaraan vóór het verstrijken van de termijn een einde wil maken, haar in dit geval verplichtend een opzeggingstermijn van zeven dagen toe te staan en, zo zij dit niet doet, een vergoeding te betalen gelijk aan de lopende wedde overeenstemmende, hetzij met de duur van die opzeggingstermijn, hetzij met de nog te verlopen tijdsduur tot met het verstrijken van de termijn indien deze duur minder dan zeven dagen is,

dan wanneer, in elk geval, de sanctie voor het niet opzeggen wanneer de verbintenis op proef verbroken wordt, vóór het verstrijken van de overeengekomen termijn, enkel kan bestaan in de verplichting tot het betalen van een vergoeding overeenstemmende met de duur van de door de wet voorgeschreven opzeggingstermijn, dit is zeven dagen, omdat, tot met de ver-

strijking van de overeengekomen proeftijd, voor zoveel deze de door de wet toegestane maximumduur niet te boven gaat, de partijen gebonden blijven door een contract op proef waaraan, mits inachtneming van een opzeggingstermijn van zeven dagen, te allen tijde een einde kan worden gemaakt :

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat artikel 3 van de geordende wetten betreffende het bediendencontract bepaalt : «... De overeengekomen proeftijd mag niet minder dan één en niet meer dan drie maanden duren. Binnen deze perken kan elke partij er te allen tijde een einde aan maken, mits een opzeggingstermijn van zeven dagen in acht te nemen »;

Overwegende dat zowel uit de tekst van als uit de parlementaire voorbereiding tot dit artikel blijkt dat het bediendencontract, dat een verbintenis op proef inhoudt, geen einde neemt van rechtswege bij de verstrijking van de bij overeenkomst of krachtens de wet bepaalde proeftijd ;

Overwegende dat de proefclausule tot gevolg heeft de partijen in staat te stellen het bediendencontract gedurende de proeftijd te verbreken mits inachtneming van de voorwaarden, bepaald bij voormeld artikel 3 ;

Dat het eerste onderdeel van het middel naar recht faalt ;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat uit artikel 20 van voormelde geordende wetten blijkt dat de wetgever de opzegging die enkel wegens de ontoereikendheid van de duur van de termijn onregelmatig is niet voor nietig houdt ;

Dat de sanctie hiervoor de verplichting is, voor de partij die dergelijke opzegging doet, aan de andere partij een vergoeding te betalen, gelijk aan de bezoldiging en verdiens'en, overeenstemmende hetzij met de duur van de opzeggingstermijn, hetzij met het nog te verlopen gedeelte van die termijn ;

Overwegende dat geen enkele wetsbepaling of geen enkel rechtsbeginsel toestaan van deze regel af te wijken op het stuk van bediendencontracten met proefclausule ;

Overwegende dat, in dit geval, op voorwaarde echter dat de opzegging niet gedaan is voor een datum verschijnende na de verstrijking van de proeftijd, de onregelmatigheid van de opzegging, wat de duur van de termijn ervan betreft, enkel bealing met zich brengt van een vergoeding, gelijk aan de bezoldiging overeenstemmende met het nog te verlopen gedeelte van de termijn ;

Overwegende derhalve dat, waar zij beslist dat een definitief contract met onbepaalde duur tot stand was gekomen omdat de opzegging met opzeggingstermijn van 27 januari 1956 niet gedaan werd zeven dagen vóór de verstrijking van het proefcontract, en hoewel aan bedoeld contract een einde was gemaakt vóór de verstrijking van de proeftijd, met betaling aan verweerster van een som gelijk aan zeven dagen bezoldiging, de bestreden sententie het in het middel aangeduide artikel 3 van de geordende wetten betreffende het bediendencontract schendt ;

Om die redenen,

Verbreekt de bestreden sententie, behalve in zover zij beslist dat het contract dat de partijen verbond geen contract met tijdsbepaling was ;

Verwerpt de voorziening in dit opzicht ;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden in de rand van de gedeeltelijk vernietigde beslissing,

Veroordeelt ieder der partijen tot de helft der kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Werkrechtshoofdraad van beroep te Luik, kamer voor bedienden.

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 12 oktober 1959.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : MM. Mast en Buch.

Substituut-Auditeur-generaal : M. Similon.

Advokaat : Mr. J. De Meyer.

Wet op de openbare onderstand van 10 maart 1925. — K.B. houdende vernietiging van een overeenkomst tussen de C.O.O. en een particuliere onderneming. — Nietigheid.

Tussen de C.O.O. en een particuliere onderneming werd een overeenkomst gesloten, waarbij deze laatste de inrichting van een geneeskundige dienst voor bejaarde personen op zich nam. Deze overeenkomst, geschorst door de gouverneur der provincie, werd door K.B. vernietigd.

Deze vernietiging geschiedde ten onrechte daar het blijkt uit de voorbereidende werkzaamheden betreffende de wet op de openbare onderstand dat de overeenkomsten met private ondernemingen onderworpen zijn aan artikel 70 der wet van 10 maart 1925 en niet aan de artikelen 86 en 87 der gemeentewet.

Gesticht van de zusters van de H. Vincentius a Paulo t/ Belgische Staat (Minister van volksgezondheid en van het gezin).

Arrest Nr 7281.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het koninklijk besluit van 4 november 1955 houdende vernietiging van de beslissing d.d. 5 november 1954 van de commissie van openbare onderstand van Opwijk, waarbij een overeenkomst wordt aangegaan met de verzoekende partij ten einde de verzorging van ouderlingen te verzekeren ; dat niet blijkt dat de verzoekende partij kennis had van het bestreden koninklijk besluit meer dan zestig dagen vóór dat het beroep werd ingesteld ;

Overwegende dat bij de overeenkomst d.d. 5 november 1954 tussen de commissie van openbare onderstand van Opwijk en de Congregatie der Eerwaarde Zusters van de H. Vincentius a Paulo te Opwijk, deze laatste de verbintenis aanging te zorgen voor de bediening van het rusthuis voor bejaarden ; dat de beslissing van de commissie van openbare onderstand van Opwijk bij besluit d.d. 27 augustus 1955 door de gouverneur der provincie Brabant werd geschorst en bij het koninklijk besluit van 4 november 1955 werd vernietigd ;

Overwegende dat de verzoekende partij o.a. doet gelden dat de beslissing van de commissie van openbare onderstand van Opwijk op grond van de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet niet kon worden vernietigd ;

Overwegende dat, krachtens de overeenkomst van

5 november 1954, de inrichting van een geneeskundige dienst voor bejaarde personen in het rustoord in het vooruitzicht wordt gesteld; dat zulks onder meer blijkt uit de bewoordingen van artikel 1, dat de aanwerving voorziet van « burgerlijke helpsters bekwaam om zieken en ouderlingen te verzorgen », en uit de bewoordingen van artikel 2 luidens welk het personeel wordt ingedeeld bij drie categorieën: gediplomeerde ziekenverpleegsters, verzorgsters en andere bedieningen; dat de overeenkomst derhalve ook de inrichting van de hospitalisatiedienst in de zin van artikel 70 van de wet van 10 maart 1925 beoogt;

Overwegende dat dit artikel 70 bepaalt dat de commissies van openbare onderstand gehouden zijn een verplegingsdienst voor behoeftigen tot stand te brengen of daartoe een overeenkomst te sluiten hetzij zelf, met machtiging door de Koning, met de beheerders van private gestichten;

Overwegende dat uit de parlementaire voorbereiding van artikel 70 van de wet blijkt dat volgens de oorspronkelijke tekst van het ontwerp, geen onderscheid werd gemaakt tussen de uitoefening van het toezicht door de tutelare overheid op de overeenkomsten aangaan met particulieren en op die welke werden aangeaan met andere commissies van openbare onderstand; dat uit de tekst van het ontwerp, zoals hij werd gewijzigd door de centrale afdeling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, blijkt dat de wetgever een bijzondere vorm van toezicht heeft gewild op de overeenkomsten aangeaan met particulieren, terwijl op de overeenkomsten met de andere commissies van openbare onderstand, de algemene regelen van toezicht, vervat in de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet, toepasselijk blijven;

Overwegende dat uit wat voorafgaat, volgt dat de tegenpartij door het bestreden koninklijk besluit ten onrechte de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet heeft toegepast in een geval waar zij krachtens artikel 70 van de wet van 10 maart 1925 diende op te treden,

Besluit :

Artikel 1 :

Het koninklijk besluit van 4 november 1955 is vernietigd.

Artikel 2 :

De kosten, ten bedrage van zevenhonderd vijftig frank, komen ten laste van de Belgische Staat.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 17 december 1958.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Vreese en Beeckman.

Advocaat-generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs Hubené, Vande Voorde en Haus.

1. **Oproeping in vrijwaring en exceptie van vrijwaring. — Onderscheid.**
2. **Aansprakelijkheid van electriciteitsmaatschappijen. — Toepasselijkheid van de regelen van het gewone recht.**

1. *De oproeping in vrijwaring, die een incidentele vordering is, verschilt van de exceptie van vrijwaring, welke « in limine litis » moet worden opgeworpen, omdat zij er toe strekt de oorspronkelijke verweerder de mogelijkheid te geven een derde in het geding te betrekken.*

2. *Art. 18 van de wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsbedeling heeft geen objectieve aansprakelijkheid, gesteund op de gedachte van het geschapen risico, ingesteld. De aansprakelijkheid van de electriciteitsmaatschappijen moet volgens de regelen van het gewoon recht beoordeeld worden.*

N.V. Electricische Centrale voor Vlaanderen en Brabant t./ Boele, De Winne en de Kerckhove de Denterghem.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, derde burgerlijke Kamer, op 26 mei 1955;

Overwegende dat het beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld;

Overwegende dat appellante de hervorming nastreeft van het vonnis a quo in zover de eerste rechter besliste dat zij volledig verantwoordelijk is voor het ongeval gebeurd op 11 september 1951, te Beervelde, waardoor het tweejarig kind van de echtgenoten Bael-De Winne (eerste en tweede geïntimeerde) alsook De Winne Anna (tweede geïntimeerde) gekwetst werden door rechtstreekse of onrechtstreekse aanraking van een ten gronde liggende elektrische leiding, die onder spanning was gebleven.

Overwegende dat appellante beweert dat derde geïntimeerde, Charles de Kerckhove de Denterghem, op grond van artikel 1384 al. 1 B.W. alleen de verantwoordelijkheid draagt van het litigieus ongeval en zijn schadelijke gevolgen, omdat het loskomen van de elektrische draad, oorzaak van de electrocutie, te wijten zou zijn aan het neerstorten op de leiding van de kruin van een boom eigendom van voornoemde geïntimeerde;

A. Omtrent de ontvankelijkheid van de eis door appellante tegen de eigenaar van de boom;

Overwegende dat derde geïntimeerde de niet-ontvankelijkheid van appellante's vordering opwerpt, op grond van artikel 186 B.W.R., omdat het een eis in vrijwaring zou betreffen die slechts ingeleid werd nadat appellante ten gronde had besloten, en omdat in een vorige procedure uitsluitend gevoerd tussen de Landsbond van de Christelijke Mutualiteiten, optredend als wettelijk gesubrogeerde in de rechten van de slachtoffers, beslist is geweest dat gans de verantwoordelijkheid op appellante weegt;

dat derde geïntimeerde laat gelden dat zijn verdediging niet meer geheel is en appellante thans niet meer mag vorderen dat een ander zou instaan voor haar fouten;

Overwegende dat, zelfs indien men aanneemt dat het ter zake gaat om een eis in vrijwaring in brede zin, het ingeroepen middel dan nog faalt;

dat immers derde geïntimeerde de oproeping in vrijwaring, die een incidentele vordering is, verwacht met de exceptie van vrijwaring, welke in « limine litis » moet worden opgeworpen, omdat zij ertoe strekt de oorspronkelijke verweerder de mogelijkheid te geven een derde in het geding te betrekken;

dat appellante dergelijke exceptie voor de rechtbank niet heeft opgeworpen en derde geïntimeerde derhalve artikel 186 W.B.R. niet kan invoeren;

Overwegende bovendien, dat deze partij, vóór het sluiten van de debatten in eerste aanleg, haar rechten behoorlijk heeft kunnen verdedigen, vermits het origineel exploit en de reeds genomen besluiten haar betekend werden en zij al haar middelen heeft laten gelden;

Overwegende verder dat de eerste rechter, om oordeelkundige redenen die het Hof bijtreedt, terecht be-

sliste dat het vonnis van 3 juli 1953, in onderhavig geding, geen gezag van gewijsde heeft;

dat in het vorig geding de Landsbond optrad als wettelijke gesubrogeerde in de rechten van de slachtoffers om op zelfstandige wijze en buiten medeweten om van de echtgenoten Baele de terugbetaling te vorderen van bepaalde geneeskundige kosten en vergoedingen wegens werkonbekwaamheid voor een bepaalde periode, alles samen 7.256 frank bedragend;

dat de slachtoffers thans schadevergoeding vorderen voor morele schade, esthetische schade en bestendige werkonbekwaamheid gedurende een andere periode;

dat, volgens de inleidende dagvaarding, Baele thans niet enkel in eigen naam optreedt en als beheerder van de huwgemeenschap, maar ook als voogd en beheerder van zijn minderjarig kind Rita om vergoedingen te vorderen wegens schade die niet eens door de mutualiteit gedekt is, en omtrent dewelke de mutualiteit deze partij niet zou kunnen vertegenwoordigen in rechte;

dat aldus noch identiteit van voorwerp, noch identiteit van partijen bestaat;

Overwegende derhalve dat irrelevant zijn het feit dat appellante verzuimd heeft derde geïntimeerde in het eerste proces op te roepen, en de omstandigheid dat het vonnis van 3 juli 1953 andere fouten aan appellante ten laste legt als deze die in de eis in gedwongen tussenkomst aan derde geïntimeerde worden verweten;

Ten gronde omtrent de oorspronkelijke vordering :

Overwegende dat, in strijd met de stelling van geïntimeerden, artikel 18 van de wet van 10 maart 1925 geen objectieve aansprakelijkheid, gesteund op de gedachte van het geschapen risico, instelt (Ber. Gent, 1° Kamer, 9 juni 1949, Bull. Ass. 1950, 791; Ber. Luik, 30 nov. 1954, J.T. 55, p. 603); dat dienvolgens de aansprakelijkheid van de electriciteitsmaatschappij moet worden beoordeeld volgens de regelen van het gemeen recht;

Overwegende dat de verantwoordelijkheid van appellante dient weerhouden te worden op grond van artikel 1384, al. 1, B.W.;

dat inderdaad uit het opsporingsonderzoek gebleken is dat de installatie gebrekkig was;

dat de geleider afgesprongen is van de isolateur en ten gronde is gevallen;

dat dit wijst op een gebrek van de verbinding; dat zoals de eerste rechter met reden overwoog deze verbinding uiteraard steviger moest zijn dan de geleider zelf, zodat deze laatste normaal eerder had moeten begeven dan de verbinding met de isolator;

dat appellante vergeefs opwerpt dat door het vallen van een deel van de boomkruin trillingsgolven overgebracht werden over gans de geraakte leider, met als gevolg een op- en neergaande beweging van de draad en sterke spanning;

dat deze uitleg helemaal niet overtuigend is; dat de isolator voorzien is van een nek en een stevige verbinding van de leiding om de nek alleszins het afspringen moest verhinderen;

Overwegende bovendien dat uit de verklaring van de kabinier Cocquyt Alfons is gebleken dat het plaklint dat de veiligheid moest verzekeren gebrekkig vastgemaakt was;

dat uit de verklaringen van verschillende getuigen blijkt dat het omhulsel, dat als isolator dient, over een lengte van 15 à 20 cm ontbrak;

dat de geleider aldus niet behoorlijk geïsoleerd was, hetgeen als gevolg had dat de omheiningsdraad waarop hij gevallen is onder stroom is komen te staan;

Overwegende dat appellante, ten overstaan van de overweging van de eerste rechter dat de laagspanningsinrichting van te sterke smeltveiligheden voorzien was, vergeefs opwerpt dat het technisch onmogelijk is een laagspanningsinrichting met geïsoleerd nulpunt door het aanbrengen van gepaste, min of meer sterke, smeltveiligheden in geval van loskomen en neerstorten op de grond, onschadelijk te maken;

dat zulks appellante moest aanzetten om het toezicht van het net nog scherper en spoediger uit te oefenen; dat appellante dit niet gedaan heeft;

dat een deskundigen onderzoek nopens voormelde technische kwestie niet dienend is;

C. Omtrent de aansprakelijkheid van de eigenaar van de boom :

Overwegende dat appellante niet bewijst dat de boom of het afgerukte deel van de kruin door enig gebrek aangetast was;

dat zij dit bewijs niet kan putten uit het enkel feit dat een deel van de boomkruin afgerukt werd door een stormwind als wanneer anderzijds verschillende getuigen bevestigen dat de boom gezond was;

dat derhalve de oproeping van derde geïntimeerde alle grond mist;

D. Omtrent de aansprakelijkheid van de echtgenoten Baele - De Winne :

Overwegende dat deze partij geen fout beging door hun kind vrij te laten spelen in de afgesloten tuin, naast hun woning;

dat de echtgenoten Baele formeel betwisten en het bewijs niet geleverd wordt dat zij vóór het ongeval wisten dat de geleider op de grond gevallen en onder stroom was;

Overwegende dat uit wat voorafgaat volgt dat het litigieus ongeval het noodzakelijk en uitsluitend gevolg is van het gebrek der electriciteitsinrichting en van de fout van appellant;

E. Betreffende de schadevergoeding :

Overwegende dat de eerste rechter terecht beslist dat een deskundig onderzoek noodzakelijk is, en een provisionele vergoeding toekent;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere of strijdige besluiten als ongegrond verwerpend,

Gehoord de heer eerste advocaat-generaal Vanhoudt in zijn eensluidend advies,

Verklaart het principaal beroep en het incidenteel beroep van derde geïntimeerde ontvankelijk doch ongegrond, bevestigt dienvolgens het vonnis a quo;

Verwijst appellante in de kosten van de aanleg.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 24 december 1959.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Vreese en Beekman.

Advocaat-generaal : M. Mathys.

Advocaten : Mrs Derycke en Van de Castele.

Vatbaarheid voor hoger beroep. — De vordering tot ontbinding van een overeenkomst wegens wanprestatie, gepaard met een vordering tot schadevergoeding wegens deze wanprestatie, moet niet afzonderlijk geschat worden. — Toepasselijkheid van art. 23 van de wet op de bevoegdheid.

Een vordering, strekkend tot ontbinding van een overeenkomst wegens wanprestatie van een der partijen, en na de vordering tot schadeloosstelling wegens deze wanprestatie hebben een zelfde oorzaak. Beide vorderingen moeten derhalve overeenkomstig art. 23 der wet op de bevoegdheid worden samengevoegd om de vatbaarheid voor hoger beroep te bepalen, zodat de vordering tot ontbinding niet afzonderlijk moet geschat worden.

Wanneer in feite alleen het al dan niet verschuldigd zijn van schadevergoeding betwist is wordt in zulk geval de vatbaarheid voor hoger beroep bepaald door het bedrag van de schadevergoeding.

N.V. Gand-Automobile t./ Bertrand

Advies O.M.

De N.V. « Gand-Automobile » is, naar regelmatige vorm, in hoger beroep gekomen tegen een nimmer betekend vonnis op tegenspraak gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Gent op 26 juni 1958, beslissing waarbij de rechtbank, vooraleer uitspraak te doen over de al dan niet gegrondheid van de vordering van deze vennootschap, strekkende tot veroordeling van geïntimeerde tot betaling van 36.000 fr. schadevergoeding, wegens éézijdige en wederrechtelijke verbreking van een overeenkomst d.d. 9 juni 1954, houdende koop-verkoop van een autowagen « Oldsmobile », jaar 1954, aan oorspronkelijke verweerder, thans geïntimeerde, een aanvullende eed heeft opgedragen.

I. Ontvankelijkheid van het hoger beroep « ratione summae ».

Oorspronkelijke vordering van appellante strekte er toe :

- 1) Te horen zeggen voor recht dat geïntimeerde de tussen partijen gesloten overeenkomst van koop-verkoop d.d. 9 juni 1954, éézijdig verbroken heeft op 28 juli 1954;
- 2) Dienvolgens, geïntimeerde te horen veroordelen aan appellante een schadeloosstelling te betalen van 36.000 fr. Noch in het inleidend dagvaardingsexploot van aanleg, noch in de eerste besluiten van appellante, noch in de eerste besluiten van geïntimeerde vóór de rechtbank, werd het geding, en meer bepaald het eerste deel van de eis, begroot (art. 33 der bevoegdheidswet).

- a) *Stelling van geïntimeerde* : de schadeloosstelling van 36.000 fr. werd gevorderd als gevolg van de vooraf aangevraagde uitspraak over de verbreking van de overeenkomst ten ongelijke van geïntimeerde, had laatstvermelde hoofdzake-

lijke eis tot verbreking geen geldsom tot voorwerp; derhalve, om te voldoen aan de wettelijke voorschriften betreffende de aanleg, moest deze hoofdzakelijke eis, op meer dan 25.000 fr. afzonderlijk worden begroot; bij ontstentenis van dergelijke begroting, werd het aangevochten vonnis in laatste aanleg gewezen, en is het hoger beroep dienvolgens niet ontvankelijk « defectu summae ».

- b) *Stelling van appellante* : oorspronkelijke eis had geenszins tot voorwerp de ontbinding of verbreking te horen uitspreken van de overeenkomst, doch enkel de veroordeling tot betaling van 36.000 fr. schadevergoeding, nadat de rechtbank zou hebben vastgesteld dat geïntimeerde de overeenkomst éézijdig en zonder wettige reden verbroken had; de hoofdzakelijke oorspronkelijke vordering heeft dus enkel een geldsom tot voorwerp, waarvan het bedrag de 25.000 fr. overschrijdt, zodat het hoger beroep wel ontvankelijk is.

- c) Het is aan het Hof voldoende bekend dat, in verband met de aanleg en de ontvankelijkheid van het beroep « ratione summae », de vorderingen strekkende tot ontbinding of verbreking van een overeenkomst met veroordeling tot schadevergoeding aanleiding hebben gegeven, zowel in de rechtsleer als in de rechtspraak, tot verscheidene en tegenstrijdige zienswijzen; dienaangaande zal het volstaan te verwijzen naar de samenvatting van deze betwistingen uiteengezet in het dikwijls aangehaald advies van de Hr. advocaat-generaal de Rijckere (vóór Gent, 17 februari 1925, Pas. 1925, II, 164; B. J. 1925, kol. 252), gepubliceerd in B. J. 1925, kol. 268 tot 273, alsook in R.P.D.B. Tw. Compétence en matière civile et commerciale, n° 966 tot 970, en naar de gekende bijdrage van A. Le Paige, in B. J. 1930, kol. 385 tot 393 : « Les actions en résolution d'une convention doivent-elles être évaluées ? ».

In onderhavig geval, wil het ons voorkomen dat de ganse betwisting omtrent de ontvankelijkheid van het hoger beroep « ratione summae » ten slotte beheerst wordt door de grond zelf van de zaak. Immers :

Bij onderzoek van de wederzijdse stellingen van partijen over de grond van het geschil, zoals ze vóór de eerste rechter ontwikkeld werden en thans vóór het Hof steeds worden gehandhaafd, kan vastgesteld worden dat beide partijen het ermede eens zijn om aan te nemen dat, te rekenen van einde juli 1954, de betwiste koop-verkoop in elk geval, niet verder zou worden uitgevoerd; hun stelling verschilt enkel met betrekking tot de oorzaak van dit gebrek aan uitvoering : verkoopster (appellante) beweert dat dit gebrek aan uitvoering uitsluitend te wijten is aan de éézijdige en ongerechtvaardigde verbreking van de overeenkomst door koper (geïntimeerde), terwijl laatstgenoemde voorhoudt dat bedoelde overeenkomst in der minne tussen partijen ontbonden werd, daar appellante de onmogelijkheid zou hebben erkend de leveringstermijnen van de verkochte autowagen na te komen, termijnen waaraan het in stand houden van de overeenkomst ondergeschikt zou zijn.

Onderhavig geschil wordt dus herleid tot de betwisting nopens het al dan niet verschuldigd zijn van schadevergoeding door geïntimeerde, wat noodzakelijk de oplossing impliceert van de vraag of geïntimeerde al dan niet de overeenkomst onrechtmatig of wederrechtelijk verbroken heeft.

Uit deze vaststelling volgt dat m.i. de identiteit van

oorzaak tussen de vordering tot ontbinding of verbreking en de vordering tot schadeloosstelling bezwaarlijk zou kunnen ontkend worden, wanneer men de werkelijk betekenis van het woord «oorzaak van de eis» uit art. 23 der bevoegdheidswet niet uit het oog verliest, d.i.: naar de formule van het Hof v. Cassatie «de overeenkomst of het juridisch feit, waarop de vordering «onmiddellijk gevestigd wordt» (Cass., 22 maart 1900, Pas. 1900, I, 187, B. J. 1900, kol. 897; Cass. 17 juli 1919, Pas. 1919, I, 188 en de noot; Cass. 21 februari 1946, Pas. 1946, I, 79 en de noot), of, naar de uitdrukking van Bontemps, (B. II, blz. 754) «de titel, hetzij overeenkomst of » oneigenlijke overeenkomst, hetzij misdrijf of onrechtmatige daad, waaruit het recht geboren is, » waarop de eis gegrond wordt », (Zie ook De Paepe, B. I, blz. 143, n^r 1).

Welnu, inzake vordering tot ontbinding van een overeenkomst met veroordeling tot schadevergoeding, volstaat het te verwijzen naar artt. 1184, 1610 en 1611 - B.W. om er toe te besluiten dat het recht tot schadeloosstelling niet spruit uit de rechterlijke beslissing die de schadevergoeding toekent, doch wel en uitsluitend uit het gebrek aan naleving door één der partijen van haar verbintenissen: de schuldeiser heeft recht op uitvoering door de schuldenaar van diens verbintenissen; ingeval deze uitvoering niet meer mogelijk is, dient hij vrede te nemen met een uitvoering bij equivalent, d.w.z. schadevergoeding; doch daar hij zelf gebonden is door het contract, zal een rechterlijke beslissing hem van dit contract moeten ontbinden: door middel van deze twee maatregelen, schadevergoeding en ontbinding, verhelpt de rechter de toestand veroorzaakt door het gebrek aan uitvoering van de schuldenaar; deze twee gevorderde maatregelen zijn dus slechts « twee verschillende punten die uit dezelfde oorzaak » voortvloeien » (art. 23 bevoegdheidswet). Zij dienen derhalve te worden samengevoegd om bevoegdheid en aanleg te bepalen.

De stelling van deze samenvoeging van de vordering tot ontbinding ener overeenkomst en van die welke dientengevolge tot schadeloosstelling strekt, werd duidelijk bevestigd door de cassatiearresten van 13 juli 1922 (Pas. 1922, I, 392), 17 november 1927 (Pas. 1928, I, 13), 18 september 1930 (Pas. 1930, I, 307), en 22 mei 1947 (Pas. 1947, I, 212).

Indien, zoals in de onderhavige zaak, het bedrag der gevorderde schadevergoeding (36.000 fr.) hoger beroep toelaat, was een schatting van de eis tot ontbinding dus niet nodig, vermits de identiteit van oorzaak van beide punten van dergelijke vordering de zaak tot een geheel maakt.

Buiten deze beschouwingen, valt dan nog op te merken dat, naar luid van art. 22 der bevoegdheidswet, het bedrag van de schadevergoeding bij de hoofdzakelijke vordering tot ontbinding der overeenkomst mag worden toegevoegd om de aanleg te bepalen, omdat die schadevergoeding een oorzaak heeft, die van vroegere dagtekening is dan de vordering. M.a.w. de debito der schadevergoeding wortelt in een oorzaak die de vordering voorafgaat, te weten: gebrek aan uitvoering der overeenkomst door de tegenpartij en schade, die beide reeds bestonden op het ogenblik waarop de eis werd ingesteld. (Zie: Cass. 13 juli 1922, Pas. 1922, I, 392, met verwijzing naar het verslag van de Hr. Thonissen in Pasionomie, 1876, blz. 135; A. Le Paige, op. cit. B. J. 1925, kol. 392, n^{rs} 21 en 22).

Dat men dus, onder oogpunt van aanleg, de onderhavige zaak beschouwe in verband hetzij met de

bepalingen van art. 23, hetzij met die van art. 22 der bevoegdheidswet, in beide gevallen luidt het besluit in zelfde zin: rekening moet worden gehouden met het bedrag der schadevergoeding die tegelijkertijd gevorderd wordt als de ontbinding van de overeenkomst; ligt dit bedrag boven het cijfer van de laatste aanleg, dan is het vonnis, dat over dergelijke vordering uitspraak doet, beslist gewezen in eerste aanleg en dus vatbaar voor hoger beroep.

II. Wat de grond van de zaak betreft.

Terecht doet geïntimeerde opmerken dat de betwiste overeenkomst van koop-verkoop van 9 juni 1954 en de daaropvolgende tussen partijen gevoerde besprekingen, o.m. in verband met haar ontbinding, in hoofde van appellante van commerciële aard zijn, zodat het bestaan, het voorwerp, het doel en de draagwijdte er van door alle rechtsmiddelen, vermoedens inbegrepen, kunnen bewezen worden.

Bij inzage van de tussen partijen, in juli en Augustus 1954, gevoerde briefwisseling, kan, naar ons oordeel, bezwaarlijk getwijfeld worden aan de ernstige waarschijnlijkheden van geïntimeerde's beweringen, wanneer hij van meetaf aan appellante voorhield, en in onderhavig geding van een telefonische navraag, van de directie van de «General Motors», te Antwerpen, — meer bepaald zekere hr. Vergucht — vernomen had dat hem stellig geen autowagen «Oldsmobile», bouwjaar 1954, voorwerp van de bestelling van 9 juni 1954, zou kunnen geleverd worden vóór einde september 1954, terwijl de agent van appellante, de hr. Henri De Corte, uit dit bericht wist af te leiden dat de levering feitelijk van geïntimeerde vernam, alsmede de dientengevolge intrekking van zijn bestelling wegens gebrek aan levering binnen de overeengekomen termijn —, hetzij binnen de eerste vijftien dagen der maand juli 1954, — appellante de beweringen van haar koper, op dit ogenblik, noch ontkend, noch zelfs in twijfel heeft getrokken, wat ze beslist zou hebben gedaan had zij enigerlei argwaan kunnen koesteren omtrent de waarachtigheid van de redenen door geïntimeerde ingeroepen om zijn bestelling als ongedaan te beschouwen, en zelf niet de persoonlijke overtuiging hebben opgedaan dat de levering binnen de gestelde termijnen niet kon geschieden. Welintegendeel, ofschoon appellante, naar luid van de algemene verkoopsvoorwaarden van de overeenkomst betreffende meer bepaald de leverings-termijn (zie verso van de bestellingsbon), er toe gerechtigd ware geweest geïntimeerde's aandacht er op te vestigen dat zij de overeenkomst kon handhaven tot 15 oktober 1954 (drie maand sedert de gestelde termijn van 1-15 juli 1954), dient evenwel te worden vastgesteld dat appellante een gans andere houding verkoos aan te nemen: terwijl ze de ontbinding van de overeenkomst van 9 juni 1954 impliciet erkent, of minstens over de uitvoering er van niet meer aandringt en er over heen glijdt, poogt appellante geïntimeerde er toe te bewegen, zoniet de verbintenis, minstens de belofte aan te gaan dat hij, tegelegenertijd, wanneer de noodzakelijkheid zou rijzen zich andermaal een nieuwe autowagen aan te schaffen ter vervanging van de door hem einde juli 1954 aangekochte «Buick», alsdan opnieuw keus zou doen van een «Oldsmobile».

Van dergelijke verbintenis of belofte in hoofde van geïntimeerde t.o.v. appellante wordt geen bewijs voorgebracht.

Zonder verder nog gewag te maken van de overeenkomst van 9 juni 1954, blijkt appellante vervolgens niet meer te hebben aangedrongen. Eerst meer dan drie jaar nadien, meer bepaald op 18 november 1957, komt

appellante voorhouden dat geïntimeerde voormelde belofte zou hebben gedaan, en de zaken zó voorstellen dat het enkel wegens die belofte was dat zij het instellen van elke procedure tegen geïntimeerde, op grond van de verbreking van de overeenkomst van 9 juni 1954, voorlopig zou hebben geschorst, wat door geïntimeerde stellig geloofend wordt. Het baart ongetwijfeld verwondering dat, zo partijen in augustus 1954 de zaken werkelijk op zulkdanige wijze en met dergelijke inzichten zouden hebben geregeld, appellante, als ervaren handelsonderneming, niettemin nagelaten zou hebben van dergelijk akkoord een schriftelijke overeenkomst op te stellen, althans zou verzuimd hebben dit eventueel mondeling akkoord bij brief te bevestigen.

Wij menen dan ook dat de stelling van appellante niet kan weerstaan aan een redelijk onderzoek van de voorgelegde gegevens.

Welintengendeel, maken deze gegevens voldoende stip-te, dienende en overeenstemmende vermoedens uit van de door appellante ten slotte erkende onmogelijkheid de bestelde wagen binnen de gestelde termijnen te leveren, — wat voor geïntimeerde als een essentiële voorwaarde gold van zijn toestemming tot de overeenkomst —, en vervolgens van haar akkoord om, zonder het verstrijken van deze termijnen af te wachten, de ontbinding van de overeenkomst ten slotte onvoorwaardelijk bij te treden. Er kan derhalve geen sprake zijn van éézijdige en wederrechtelijke verbreking van de overeenkomst door geïntimeerde.

Wij besluiten dienvolgens tot de ontvankelijkheid van het hoger beroep, doch tot zijn afwijzing als zijnde niet gegrond.

Arrest

Het Hof van Beroep te Gent, eerste burgerlijke Kamer, heeft het volgend arrest geveld :

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, op 26 juni 1958;

overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

overwegende dat de oorspronkelijke eis ertoe strekt te horen zeggen voor recht dat geïntimeerde het op 9 juni 1954 tussen partijen gesloten contract, behelzende koop-verkoop van een auto Oldsmobile 1954, op 28 juli 1954 « eenzijdig heeft verbroken », en geïntimeerde dienvolgens te horen veroordelen tot betaling van een schadevergoeding van 36.000 F;

dat, terwijl appellante beweert dat het contract eenzijdig en wederrechtelijk door geïntimeerde werd verbroken, geïntimeerde voorhoudt dat het in der minne tussen partijen was ontbonden geworden;

Nopens de ontvankelijkheid van het beroep :

Overwegende dat geïntimeerde staande houdt dat de vordering strekkende tot « verbreking », bij gebrek aan wettelijke basis van schatting en bij gemis aan schatting door partijen, in laatste aanleg werd gevonnist (art. 33 der wet op de bevoegdheid) en dat, nu de schadevergoeding wordt gevorderd als gevolg van de voorafgaandelijk gevraagde beslissing over de « verbreking », ook de eis tot schadevergoeding, niettegenstaande hij 36 000 Fr. bedraagt, evenmin vatbaar is voor beroep, de aanleg bepaald zijnde door de hoofdeis, die deze is tot verbreking;

overwegende dat een vordering strekkende tot ontbinding van een overeenkomst wegens wanprestatie van een der partijen en de vordering tot schadeloosstelling wegens deze prestatie, dezelfde oorzaak hebben! dat beide vorderingen derhalve, luidens art. 23 der wet op

de bevoegdheid, moeten worden samengevoegd om de aanleg te bepalen, zodat de vordering tot ontbinding niet afzonderlijk moest worden geschat (Verbr. 18.9.1930, Pas. 30.1.1931, 307; R.P.D.B. V° Compétence n° 968; A.P.R. Tw. Beroep n° 56);

dat overigens de litigieuze vordering eigenlijk niet strekt tot verbreking, of juist tot ontbinding van de koop-verkoop, waarvan beide partijen akkoord zijn dat hij vanaf einde juni 1954 in elk geval niet verder zou worden uitgevoerd, maar loopt over het al dan niet verschuldigd zijn van schadevergoeding, naargelang de niet-uitvoering van het contract al dan niet te wijten is aan de fout van geïntimeerde;

dat i.a.w. in feite alléén het al dan niet verschuldigd zijn van de schadevergoeding betwist is, in welk geval de aanleg alleen wordt bepaald door het bedrag van de schadevergoeding (R.P.D.B. V° Compétence n° 969);

Ten gronde :

Overwegende dat geïntimeerde, hoewel hij luidens het contract de « vernietiging » ervan pas kon eisen wanneer de vertraging in levering méér dan drie maand bedroeg, weliswaar reeds op 28 juni 1954, i.c. zes weken na de bestelling aan appellante heeft laten weten dat hij de bestelde wagen niet zou afnemen;

dat de vraag echter is of, zoals geïntimeerde het voorhoudt, het alsdan reeds vaststond dat appellante de wagen toch niet binnen de leveringstermijn van drie maand zou kunnen leveren;

overwegende dat de eerste rechter te recht aannam dat deze stelling van geïntimeerde, indien zij niet volledig bewezen was, nochtans niet geheel van bewijs is ontbloot, zodat — nu de betwisting in hoofde van appellante commercieel is en geïntimeerde dus de overeenkomst en haar ontbinding door alle rechtsmiddelen mag bewijzen — de aanvullende eed aan geïntimeerde mocht worden opgedragen;

overwegende dat geïntimeerde's stelling inderdaad een sterk vermoeden van waarheid vindt in de overgelegde briefwisseling en namelijk in het feit dat, toen geïntimeerde op 1 en 9 augustus 1954 aan de agent van appellante schreef dat de Directie van General Motors hem op 26 juli, bij monde van dhr Verhulst, had verklaard dat vóór einde september geen Oldsmobile 54 zou kunnen worden geleverd, en dat zulks volgens appellante's eigen agent De Corte betekende dat de wagen niet voor einde oktober moest worden verwacht, appellante dit feit noch ontkend heeft noch in twijfel heeft getrokken;

dat indien appellante niet zelf overtuigd was geweest dat zij inderdaad binnen de termijn van drie maand niet leveren kon, zelfs niet door tussenkomst van een collega-verdeler, zij niet zou hebben nagelaten onmiddellijk te protesteren tegen deze bewering die geïntimeerde immers inriep als reden om zijn bestelling in te trekken;

dat zij, na eerst te hebben geprotesteerd, er zich ten slotte blijkbaar toe beperkt heeft te pogen geïntimeerde ertoe te bewegen de belofte aan te gaan, bij zijn volgende aan koop van een wagen, opnieuw een Oldsmobile te nemen;

dat zij zodoende impliciet met de ontbinding van de overeenkomst heeft ingediend;

overwegende dat appellante pas drie jaar later beweerde de procedure tegen geïntimeerde in 1954 slechts te hebben verdaagd, en zulks tegen hogergezegde belofte van geïntimeerde zijn volgende wagen bij haar te kopen;

overwegende dat appellante deze belofte, die geïntimeerde stellig loochent, niet bewijst;

dat het weinig aannemelijk voorkomt dat appellante, indien haar stelling juist was, niet de voorzorg zou hebben genomen — vooral na een eerste ontgoocheling — dit nieuw akkoord schriftelijk te doen acteren of althans bij brief te bevestigen;

dat appellante vergeefs inroept dat, indien zij in 1954 niet «aandrong» dit was omdat zij voor een voldongen feit stond;

dat dit voldongen feit haar niet belette schadevergoeding te vragen (zie overigens haar brief dd. 30-7); overwegende dat appellante weliswaar, na geïntimeerde's formele opzegging en nu zij wist dat geïntimeerde intussen een wagen van een ander merk had gekocht, niet gehouden was vóór het verstrijken der drie maanden toch nog een Oldsmobile-wagen aan te bieden;

dat de eerste rechter dit gemis aan aanbieding echter alleen weerhoudt — en terecht weerhoudt — als een vermoeden te méér dat appellante de wagen niet tijdig aanbieden kon en met de ontbinding van de verkoop had vrede genomen;

dat indien appellante wenste te bewijzen dat de door geïntimeerde ingeroepen exceptie slechts een voorwendsel was, zij zich immers geen méér afdoende bewijs kon verschaffen dan door de wagen niettegenstaande alles tijdig aan te bieden;

dat de eerste rechter ten slotte gevat opmerkt dat het voor appellante niet moeilijk zou zijn geweest te bewijzen dat zij de wagen wél tijdig kon leveren, indien dit werkelijk het geval was geweest;

overwegende dat dit alles een geheel vormt van voldoende stipte, dienende en overeenstemmende vermoedens dat het inderdaad reeds einde juni 1954 vast stond dat appellante de bestelde Oldsmobile 54 niet binnen de gestelde termijn zou kunnen leveren en er zich bij had neergelegd de bestelling als ongedaan te beschouwen, zonder te wachten op het verstrijken van de termijn die zij contractueel had kunnen inroepen;

dat de eenzijdige en wederrechtelijke verbreking van de overeenkomst door geïntimeerde derhalve niet bezwezen is;

dat geïntimeerde integendeel, mits het afleggen van de aanvullende eed, het voldoende bewijs levert van de door hem ingeroepen exceptie;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer advocaat-generaal Matthijs in zijn eensluitend advies,

Alle andere en meeromvattende besluiten verwerpende als ongegrond,

Ontvangt het beroep doch verklaart het ongegrond, bevestigt het bestreden vonnis en veroordeelt appellante tot de kosten van de aanleg.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e Kamer bis. — 14 januari 1960.

Voorzitter : M. De Preter.

Rechters : M.M. Blockx en Hernould.

Advocaten : Mrs. Schöller en E. Deckers.

1. **Onrechtmatige overheidsdaad. — Plaatsing van een standbeeld op een grasplein, waar het spelen van kinderen toegelaten is. — Aansprakelijkheid van de overheid, indien dit beeld van zijn voetstuk valt.**
3. **Schade. — Vergoeding van 100.000 fr. voor ieder der ouders bij dodelijk ongeval van een vierjarig kind.**

1. *Wanneer een stadsbestuur toelaat, dat een niet afgesloten grasplein door kinderen voor hun spelen wordt gebruikt, rust op deze overheid de taak de voor deze gebruikers vereiste veiligheid van die speelruimte te verzekeren. Het plaatsen op zulk grasplein van een standbeeld, waarvan de stabiliteit ingevolge het spel of de onbedachte handelingen van kinderen kan verminderen of verloren gaan levert een fout op in de zin van de artt. 1382 en en 1384 B.W.*

In onderhavig geval is ook het gebrek van de zaak als bewezen aanvaard (zie nader het vonnis).

2. *De morele schade, die de ouders uit oorzaak van het overlijden door ongeval van een vierjarig kind ondergaan kan billijk op 100.000 Fr. voor ieder van hen worden geschat.*

Kohn-Liebermann t./ Stad Antwerpen

Overwegende dat aanleggers verweerster verantwoordelijk stellen voor het dodelijk ongeval, dat hun vierjarig dochtertje overkwam, wanneer dit op 28 augustus 1958, tijdens zijn vertoeven op een grasplein van het stedelijke en publieke park «Middelheim», door een vallend beeld, dat op dit grasplein, ten gerieve van een openluchttonstelling uitgesteld stond, getroffen werd en zijn hierbij opgelopen verwondingen nog geen uur overleefde;

I. Feiten :

Overwegende dat uit de gegevens van een strafrechterlijk onderzoek, waartoe er van ambtswege overgegaan werd en dat tot een bevel van niet-vervolgging leidde de dato 12 januari 1959, te vernemen is;

Dat in de namiddag van 28 augustus 1958 tweede aanlegster zich met haar twee kinderen, meisjes van respectievelijk 4 en 6 jaar oud, naar het park «Middelheim» begaf, om ze aldaar van open lucht en kinderspel te laten genieten alsook van het gezelschap van andere bevriende kinderen;

Dat op de plaats, die voor deze ontspanning uitgekozen werd, zich een ruim reglementair-betreedbaar grasperk bevindt, met aan een bepaalde zijde rustbanken, die zicht geven op de grasmat, welke precies door verweerster gebezigd werd om er een paar standbeelden op te stellen, in het raam van een beeldhouw-kunsttentoonstelling in open lucht door haar ingericht en waarvan het hier ter sprake komend beeld deel uitmaakte en geplaatst werd op een vijftal meter van dit deel van de wandelweg, waarop gezegde rustbanken aangebracht werden;

Dat bedoeld beeld, trouwens van onevenwichtige vorm, op een onderstel rustte, dat gevormd bleek uit los naast elkaar liggende «dalles», die in serie van vier een horizontaal vlak vormden, dat opwaarts vijfmaal herhaald werd en waarvan de bovenste vier

rechtstreeks contact hadden met het tamelijk kleine voetstuk van het beeld;

Dat dit voetstuk, van onregelmatige trapezevorm, van twee pinnen voorzien was om door een aangepaste vassing van het beeld, waarbij dan ook plaaster te pas kwam, hetzelfde zijn stabiliteit te verzekeren;

Dat rond 17.30 uur dit beeld plots van zijn onderstel viel en in zijn val twee zeer jonge kinderen van circa 4 jaar raakte, die zich in zijn onmiddellijke buurt bevonden en waarvan het een vrijwel kort nadien overleed t.w. het dochtertje van aanleggers, terwijl het andere zonder noemenswaardig letsel er onder-uitgehaald werd;

Dat van de personen, die aanwezig waren op de plaats van het ongeval, niemand, buiten de veertienjarige Claudine Longton, iets gezien of waargenomen heeft, dat enig licht zou kunnen werpen op de oorzaak van de plotse val van dit beeld;

Dat deze getuige, die met een vriendin op een van de rustbanken gezeten was, verklaarde gezien te hebben dat 3 à 4 kleine kinderen met 1 of 2 grotere meisjes op bewust grasperk een spel deden, dat erin bestond te trachten niet de laatste te zijn om het rechtstreeks contact met de begane grond te onderbreken, en dat zij hierbij de zitbanken onverlet lieten, doch met meerdere tegen-aan het standbeeld stonden, dat ze trouwens in hun spel betrokken, door diens onderstel naar zij vermoedde, aan te wenden om los van de grond te zijn, want dat zij zoniet de kleinste kinderen van uit de hoek waar zij geweten was, niet in haar gerichtsveld had kunnen opnemen, hetgeen haar nu wel gelukt was;

Dat deze getuige ook aanstipte dat op zeker ogenblik een van de spelende kinderen, zonder te kunnen bepalen of het een groot dan wel een klein was, te paard zou gezeten hebben op een van de uitstekende delen van het standbeeld;

Dat naar deskundige gegevens, voorkomende in de strafrechtelijke bundel, dit standbeeld zonder vreemde krachten, niet kon omvallen en dat vermits het met voetstuk en al op de grond terecht kwam, in plaats van, zoals dit proefondervindelijk uitgewezen werd, te wentelen op de graat van zijn voetstuk en met dit laatste te blijven hangen op het onderstel, er drie mogelijkheden moesten onder ogen genomen worden: 1° ofwel werd het standbeeld verplaatst na het ongeval, 2° ofwel was het reeds verschoven vóór het ongeval en zelfs in die mate, dat het bij de minste druk omviel, en 3° ofwel had een over en weer schommelende beweging het beeld langzaam doen verschuiven, totdat het zwaartepunt buiten het steunvlak viel;

Dat op grond van de verklaring van de getuige, welke dadelijk na de val van het beeld ter plaatse snelde, er moet aangenomen worden dat het beeld met voetstuk en al op de grond geploft is, zodat zijn gebeurlijke verplaatsing na het ongeval mag uitgesloten worden en slechts de mogelijkheden hierboven onder 2° en 3° aangehaald in aanmerking dienen genomen;

Dat het onderzoek met geen zekerheid heeft kunnen uitmaken welke van deze twee mogelijkheden aanleiding gaf tot het neerstorten van het beeld;

Dat het van belang is even stil te staan bij de vigerende reglemen van verweerster, omtrent het bezok van haar parken en musea, vermits zij de kenmerken van beide toeschrijft aan het domein « Middelheim »;

Dat volgens artikel 121 van het stedelijk politie-reglement op de parken, het verboden is, in openbare wandelingen, op de afgesloten graspleinen en aanplantingen te treden — zich met fietsen of honden op de niet afgesloten gazons te begeven — tussen het hout te gaan — op banken, afsluitingen of bomen te

klimmen, — te baden in de vijvers of dieren te laten baden;

Dat van de andere kant het gemeentelijk reglement op de stedelijke musea in zijn artikel 3 het verbod inhoudt: kunstvoorwerpen aan te raken;

Overwegende dat waar aanleggers hun eis gronden enerzijds op artikel 1382 en 1383 B.W. en anderzijds op artikel 1384 B.W. er hoeft onderzocht te worden in welke mate die aangeduide basissen kunnen weerhouden worden;

II. Omtrent art. 1382 en 1383 B.W.:

Overwegende dat verweerster ontkent enige fout te hebben begaan en als enige oorzaak van het ongeval: de fout van derden inroept, hierbij verwijzend naar zekere getuigenissen, voorkomend in het strafrechtelijk onderzoek, waaruit zou mogen afgeleid worden dat kinderen, zelfs diegenen, die tot de groep van kennissen hoorde, waarmede tweede aanlegster de rustbanken deelde, op kwestig beeld zouden geklommen zijn;

Dat in de veronderstelling dat zulks zich zou voorgedaan hebben, dit verweerster nog niet van schuld zou vrijpleiten;

Dat zij inderdaad niet ontkennen kan haar reglement op de parken in stand te hebben gehouden in het domein « Middelheim » en aan de wandelaars en kinderen het recht te hebben geschonken zich vrijelijk op de niet afgesloten grasplein te begeven, waar kwestig beeld opgesteld stond, aldus bij hen de indruk wekkend dat hun veiligheid door de uitgestalde beelden niet bedreigd werd;

Overwegende derhalve dat, wanneer verweerster dit grasplein toegankelijk maakt voor spelende kinderen, het haar hoort aan die speelruimte die veiligheid te verzekeren, die voor zulke gebruikers moet in acht genomen worden;

Dat zo zij nu op dit grasplein een beeld plaatst waarvan de stabiliteit kan verminderen of verloren gaan ingevolge kinderspelen en onbedachte kinderhandelingen, zoals aanlopen - betreden - beklimmen - schommelen enz., verweerster de fout begaat, die artikel 1382 en 1384 B.W. bedoeld wordt;

Overwegende dat verweerster te vergeefs zou opwerpen dat tweede aanlegster te kort kwam aan haar plicht van toezicht, wanneer zij haar vierjarig kindje toeliet te spelen in de nabijheid van dit beeld op het ogenblik dat andere kinderen dit laatste in hun spel zouden betrekken of er zich zelfs op bevonden hebben;

Overwegende dat aan de ene kant de enkele getuigenis van een veertienjarig meisje niet als doorslaggevend kan aangezien worden om het betreden van het beeld op bewuste namiddag voor bewezen te houden, wanneer niemand van de andere aanwezigen zulks opgemerkt heeft zomin als het spel dat zij de kinderen toeschrijft en deze getuige zich bovendien niet kan herinneren of zij, tijdens de voorafgegaande dagen, waarop zij verschillende malen het park bezocht had, kinderen gezien had, die op of aan dit beeld speelden;

Dat aan de andere kant de opmerking door verweerster gemaakt slechts ten deze van belang zou zijn, moesten de kinderen die het beeld beklommen hadden geïdentificeerd zijn, quod non, en moest een gedeelte aansprakelijkheid van hun ouders of toezichters ter sprake komen;

Overwegende dat te vergeefs ook verweerster zou opwerpen dat zij, bij het uitstellen in dit grasplein van bewust beeld, een werkelijke veiligheid heeft verzekerd tegenover diegenen, die het grasplein als spelgelegenheid zouden benutten, wijl de deskundige gegevens zouden uitgemaakt hebben dat het beeld slechts kantelen kon onder een zekere druk of inspanning;

Want dat deze druk op inspanning, zoals trouwens de gebeurtenissen het uitgewezen hebben, niet die omvang moest bereiken, die normaal gesproken een kind niet ontwikkelen kan om het te doen kantelen;

Dat inderdaad zo een druk van 27 k kg tegen de top van het beeld, hetzelfde kan doen kantelen, een veel geringere druk het uit zijn evenwicht kan brengen en een nog lagere, doch nadien intredende druk het kan doen kantelen;

Overwegende dat men, aan de hand van deze gegevens, niet beweren kan dat een beeld, dat in zulke omstandigheden in beweging kan komen en kantelen, genoegzame waarborgen biedt voor de veiligheid van de kinderen, wien het toegelaten wordt in zijn onmiddellijke, onbewaakte en onafgebakende buurt te spelen;

III. *Omtrent artikel 1384 B.W.*

Overwegende dat de zaak, die verweerster op het toegankelijk grasplein geplaatst had bestond uit: een onderstel, waarop een beeld met voetstuk rustte en dat dit voetstuk voorzien was van twee ijzeren pinnen die langs twee aangepaste doch met plaaster aangevulde openingen, het beeld langs de onderkant vatten;

Dat zulk bijzonder uitgerust voetstuk er op wees dat het beeld uit zichzelf naar een bepaalde kant zou overhellen, zodat verweerster, wanneer zij dit vaststelde, zich afvragen moest of tegenover die duidelijke neiging tot evenwichtsverlies, het niet voorzichtig en geboden bleek aan het onderstel, dat zij voor dit beeld-met-voetstuk bestemde, ook die stabiliteit te verzekeren, die de beeldhouwer verwezenlijkt mocht achten in het eenvoudige kader van zijn atelier maar die ruimer moest opgevat worden, wanneer het naar buiten hellend zwaartepunt van zulk beeld nog hoger van de grond zou verwijderd worden door toevoeging van een onderstel, dat uit losse stukken bestond en op een met gras begroeide grond moest rusten, die de vereiste waterpasstand zeker niet in de hand werkte;

Overwegende dat verweerster hieraan blijkbaar geen voldoende aandacht geschonken heeft, want dat zij zoniet aan het door haar te summier opgevatte onderstel een gans andere samenstelling had gegeven, en dan ook voorzien had van onmisbare zekerheden, die de stabiliteit van het beeld in zijn openluchtkader en als versiersel van een speelruimte voor kinderen of van een ontspanningsgazon voor wandelaars, nimmer in het gedrang hadden gebracht;

Overwegende dat het strafrechterlijk onderzoek trouwens uitgewezen heeft dat het drukkingspunt van dit beeld met voetstuk niet op zijn normale plaats was gebleven, doch zich uitgesproken verplaatst had naar een van de buitenkanten, wat precies het gebrek bloot legt, waarmede bewuste zaak (beeld-voetstuk en onderstel) behelpt was;

Overwegende dat met het oog op de bestemming die verweerster aan deze zaak gaf t.w. zeer stabiel pronken in een gazon, waarop wandelaars zich begeven en waarrond en waarop kinderen kunnen spelen, met de achteloosheid die hun eigen is en die niet zonder weerslag kunnen blijven op de stabiliteit van het beeld, ditzelve hiervoor als ongeschikt te houden is;

Overwegende dienvolgens dat artikel 1384 B.W. ook van toepassing is en uit dien hoofde verweerster andermaal voor verantwoordelijk moet gehouden worden voor de schade die zij, door het gebrek van de zaak die zij onder haar hoede had, aan aanleggers berokkende;

IV. *Over de Schade:*

Overwegende dat de morele schade door ieder van de aanleggers geleden tengevolge van het dodelijk ongeval dat hun vierjarig dochttertje trof billijk kan

geraamd worden op 100.000 frank, en deze ondergaan door Solange Kohn, zuster van het slachtoffer, op 10.000 frank;

Om deze redenen:

De Rechtbank,

Rechtdoende op tegenspraak;

Na erover beraadslaagd te hebben;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend;

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond;

Veroordeelt verweerster: ten eerste om aan ieder van de aanleggers te betalen de som van 100.000 frank met de vergoedende intresten vanaf 28 augustus 1958 tot op de dag van de dagvaarding en van dan af met de rechterlijke intresten; ten tweede om aan eerste aanlegger in zijn hoedanigheid van vader en wettige voogd van zijn dochter Solange Kohn, te betalen de som van 10.000 frank met de vergoedende intresten vanaf 28 augustus 1958 tot op de dag van de dagvaarding en van dan af met de gerechtelijke intresten; Verwijst verweerster tot de kosten van het geding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

28 juni 1958.

Voorzitter: M. De Smet.

Rechters: M.M. De Clercq en De Maesschalck.

Advocaten: Mrs Weuys en Olivier.

Aansprakelijkheid van de vervoerder. — Gebrekkige inrichting van stedelijke autobussen, bestaande hierin, dat de reizigers tijdens het rijden, zich voor en/of naast zich niet kan vasthouden.

Het is een normaal verschijnsel, dat regelmatig in de stad rijdende autobussen wegens het druk verkeer vaak bruusk moeten remmen om op enkele meters tot stilstand te kunnen komen. Dergelijke voertuigen behoren dan ook op zulke wijze te worden ingericht, dat de veiligheid van de reizigers wordt gevrijwaard, o.a. in dier voege, dat zij staande of gezeten zich tijdens de rijbewegingen en manoeuvres van het voertuig ergens aan kunnen vasthouden.

De reiziger, die in een bus plaats neemt en tijdens een bruusk manoeuvre valt, zulks terwijl hij zich vóór en/of naast zich niet ergens aan kan vasthouden, kan geen fout worden toegerekend.

Driessen t./ N.M.B.S.

Overwegende dat de eis door beroepers op grond van het vervoercontract ingeleid, strekt tot betaling van vergoeding wegens schade opgelopen ter gelegenheid van een ongeval; dat de eerste rechter, toepassing makend van artikel 4 van de wet van 26 augustus 1891 op het vervoercontract, de eis heeft verworpen, om reden, enerzijds, dat de vervoerder het bewijs levert dat het ongeval te wijten is aan de fout van een derde en dus een vreemde oorzaak heeft en anderzijds dat het slachtoffer zelf een fout heeft begaan met voor zijn eigen veiligheid niet te zorgen;

Overwegende dat beroepers als grieven inbrengen dat het bewijs niet is geleverd dat de fout van de derde de enige oorzaak van het ongeval is geweest maar wel dat verdere oorzaken bestaan nl. een gebrek in de constructie van de autobus en een fout van de voerder waarvan het niet is bewezen dat hij op de uiterst rechtse kant van de straat reed en zodus moge-

lijks niet had moeten remmen indien hij op zijn plaats was geweest;

Overwegende dat het vaststaat dat de voerder van de autobus in dewelke het slachtoffer plaats had genomen, rijdend in de Ezelstraat te Brugge plots heeft geremd om een bromfietser die op zijn linker kant een zijstraat kwam uitgereden te ontwijken; dat het slachtoffer gezeten was op de plaats n° 7 volgens schema der zitplaatsen van de autobussen en volgens aanduidingen die het geeft in september 1957 voor de inleiding van huidig geding, en ten gevolge van de plotse stilstand naar voren werd geduwd ten gronde viel en verwondingen opliep;

Overwegende dat niet kan aangenomen worden dat de voerder van de bus een fout heeft begaan; dat het vaststaat dat de bromfiets plots links kwam uitgereden zonder de voorrang van de autobus te eerbiedigen zodat de voerder ervan verplicht was bruusk te remmen om de bromfiets niet aan te raken;

Overwegende dat de oorspronkelijke fout wel te vinden is in het verklaard maneuver van de bromfietser maar dat dit nochtans niet de enige oorzaak is van het ongeval;

Overwegende dat het gans normaal voorkomt dat de autobussen die geregeld in de stad rijden dikwijls, omwille van het druk verkeer, bruusk moeten remmen om op enkele meters stil te houden; dat dergelijke voertuigen die bestemd zijn voor stadsdienst dan ook moeten ingericht zijn om aan de reizigers voldoende veiligheid te schenken en o.m. mogelijk te maken dat die reizigers, gezeten of rechtstaande, zich ergens kunnen vasthouden hetzij bij het remmen, hetzij bij het nemen van virages, hetzij bij welke andere beweging ook;

Overwegende dat de persoon die gezeten is op de plaats waar het slachtoffer was noch voor zich noch op zijde iets heeft aan hetwelk zij zich tijdens de reis kan vasthouden zodat er voor haar gevaar bestaat om bij iedere onverwachtse beweging naar voor of op zijde geduwd te worden, en op de grond terecht te komen; dat het feit in de bus te stappen en zich op die bepaalde plaats neer te zetten in hoofde van een reiziger niet kan aangezien worden als zijnde een fout; dat geïntimeerde verder ook slecht gekomen is aan het slachtoffer te verwijten geen voorzorg te hebben genomen tegen het onverwachts remmen vermits dit op die plaats volledig onmogelijk blijkt te zijn;

Overwegende dat het gebrek door de autobus verstoond ook als oorzaak van het ongeval moet worden aangezien en dat geïntimeerde dus voor de gevolgen ervan aansprakelijk is; dat de gevorderde bedragen niet worden betwist;

Om deze redenen,

De rechtbank, wijzende op tegenspraak en in hoger beroep, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; doet te niet het eerste vonnis en opnieuw wijzende, verklaart de oorspronkelijke vordering gegrond; veroordeelt dienvolgens geïntimeerde om aan beroepers te betalen, de som van 4.525 frank met de vergeldende interesten vanaf 29 maart 1957 en de rechterlijke interesten; legt de kosten van beide aanleggen ten laste van geïntimeerde.

NOOT: Het vernietigde vonnis van de vrederechter van het tweede kanton te Brugge dd. 2 december 1957 is in dit nummer opgenomen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

4e Kamer. — 5 november 1959.

Voorzitter: M. Van Dessel.
Rechters: MM. Van Reeth en Meeus.
Referendaris: M. Van Caeneghem.
Advocaten: Mrs. Grauls, De Cooman en Percy.

Wegverkeer. — Strafrechtelijke vrijspraak zonder nadere motivering van een telastegelegde inbreuk op het algemeen verkeersreglement. — Staat niet in de weg voor een burgerlijke veroordeling op grond van andere schuldelementen.

Een vrijspraak van de strafrechter wegens een inbreuk op het algemeen verkeersreglement op grond van de enkele overweging, dat het telastegelegde feit niet bewezen is, zonder enige nadere motivering, moet op beperkende wijze worden opgevat. Zulke vrijspraak geldt slechts ten aanzien van het telastegelegde feit en staat niet in de weg voor een burgerlijke veroordeling op grond van andere schuldelementen.

Rooze r./Van Overloop en N.V. Transrose.

Aangezien Roose H. ter staving van zijn vordering en tot verweer tegen de tegen hem gestelde vordering voorhoudt:

1. dat wanneer hij op 10 maart 1958 zijn weg volgde op normale wijze langs de Van Praetstraat, richting St-Bernardsesteenweg, aan een snelheid van maximum 30 km per uur, eerste gedaagde met een camion en aanhangwagen uit het tegenrichting van uit de Bredestraat de Van Praetstraat kwam ingezwaaid aan de uiterst linkse kant ten opzichte van de door hem gevolgde richting en deze richting bleef houden om een ten zijne opzichte rechts geplaatste wagen voor te steken op het ogenblik dat verzoeker zijn weg reglementair vervolgde;

2. dat eerste gedaagde dit voorstekingsmanoeuver uitvoerde niet ver van een bocht, waardoor hem het zicht van de tegenrichting belemmerd werd, zodat hij minstens te kort schoot aan elementaire voorzichtigheid;

3. dat weliswaar gedaagden wegens het thans besproken ongeval voor de politierechtbank werden gedaagd onder betichting artikel 12 W.C. overtreden te hebben en uit dezen hoofde vrijgesproken werden, doch dat dit vonnis van vrijspraak verzoeker in genen dele belemmert gedaagden voor de burgerlijke rechtbank verantwoordelijk te stellen voor de door verzoeker opgelopen schade;

4. dat gedaagden ten onnutte en ten onrechte beweren dat dit vonnis van vrijspraak verzoeker het recht zou ontzeggen een eis in te leiden voor de burgerlijke rechtbank om reden dat deze eis zou berusten op dezelfde feiten als deze waarover de strafrechter te vonnissen had, daar de strafrechter niet over een qualificatie, maar over 'n feit te oordelen heeft en zelfs als taak heeft bij verkeerdelijke « qualificatie », deze laatste van ambtswege te wijzigen;

5. dat inderdaad de strafrechter de qualificatie kan wijzigen, doch dit niet van ambtswege moet doen, wijl partijen hem hieromtrent niet uitdrukkelijk verzocht hebben;

6. dat ten andere in casu de strafrechter zich uitsluitend beperkt heeft tot het beoordelen der betichting, vermits het vonnis uitdrukkelijk als motief der vrijspraak aangeeft « aangezien de betichting, zijnde artikel 12, ten laste van betichte gelegd niet bewezen

is » (hetgeen dus bewijst dat hij de overige fouten van gedaagde niet onderzocht heeft, wyl hij zich daarenboven enkel op het standpunt der strafrechtelijke fouten moet stellen en het onderzoek niet dient uit te breiden tot de burgerlijke fout);

7. dat ten andere rechtspraak en rechtsleer het erover eens zijn dat zo de betichte vrijgesproken wordt enkel omdat de te zijnen laste gelegde feiten niet bewezen zijn, er geenszins een vaste en onweerlegbare uitspraak is dat betichte geen enkele fout zou begaan hebben, zodat het de burgerlijke rechter volkomen vrijstaat schadeloosstelling toe te kennen, spijs die strafrechtelijke vrijspraak (het gerechtelijk gewijsde immers kan slechts gekrenkt worden zo de burgerlijke rechter het tegenovergestelde zou vonnissen dan datgene waarover de strafrechter heeft uitgesproken: welnu de strafrechter heeft enkel beslist dat gedaagden artikel 12, uit welken hoofde ze vervolgd worden, niet hebben overtreden, terwijl de burgerlijke vordering steunt op overtreding van artikel 17 en 20 W.C.);

8. dat gedaagden zeer zeker niet zullen kunnen ontkennen dat deze wetsvoorschriften werden overtreden, vermits 1° gedaagde de fout beging het zwenkingsmanoeuvre van de Bredestraat naar de Van Praetstraat op foutieve wijze uit te voeren nl. derwijze dat hij op de uiterst linkerzijde van de Van Praetstraat terecht kwam reeds vóór dat hij de aldaar geparkeerde wagen moest ontwijken;

9. dat zo hij dit manoeuvre normaal had uitgevoerd, hij aanlegger tijdig hadde kunnen bemerken, daar hij alsdan een breder zicht op de baan zou gehad hebben;

10. dat waar hij naliet dit te doen, hij een fout beging en derhalve dient in te staan voor de veroorzaakte schade;

11. dat ook de gevorderde schade niet kan betwist, vermits de materiële schade, groot 18.003 frank tegenstrekkelijk werd beraamd en de gevraagde verletenschade werkelijk overeenkomt met de verlet- en wachtdagen die verzoeker heeft moeten ondergaan, immers het ongeval had plaats op 10 maart en gedaagden zijn slechts op 17 oktober 1958 de schade komen opnemen, spijs regelmatige inmorastelling en daarenboven hebben de herstellingen 7 dagen in beslag genomen: maakt 15 dagen aan 200 frank = 3.000 frank;

12. dat de terzake gestelde tegeneis zeer zeker niet kan weerhouden, niet alleen omdat de aanrijding haar oorzaak vindt in de fout van Van Overloop, zoals boven gezegd, maar ook omdat Roose geen enkele fout kan ten laste gelegd, en daarenboven 'n strafrechtelijke vrijspraak van de ene partij niet « de facto » inhoudt dat de andere partij daarom een fout zou begaan hebben;

13. dat absoluut ten onrechte wordt beweerd dat Roose zich zou plichtig gemaakt hebben aan overtreding van artikel 26/1 W.C., vermits hij regelmatig zijn weg aan de uiterst rechtse kant vervolgde en niet kon of moest verwachten dat Van Overloop, die uit de bocht kwam gereden en de rechterkant van zijn rijbeweging verliet om een gestationeerde wagen voor te steken, hem in zijn normale gang zou hinderen;

14. dat voor zoveel als nodig de gevorderde schade als overdreven voorkomt, ten minste wat de verlet- en wachttijd betreft, daar een verlet van 1.800 F uit dezen hoofde overdreven voorkomt en dient herleid in verhouding met de materiële schade die maar 2.650 frank bedraagt;

Aangezien gedaagden ten deze voorhouden:

1. dat waar 1° gedaagde uit hoofde van het besproken ongeval werd vervolgd voor de politierechter, hij bij

vonnis van 25 november 1958 werd vrijgesproken en 2° gedaagde als burgerlijke verantwoordelijke partij werd vrijgesproken;

2. dat gezegd vonnis kracht van gewijsde heeft bekomen, daar hiertegen geen beroep werd aangetekend;

3. dat een vrijspraak in strafzaken niet alleen betrekking heeft op de betichting, doch al de kwalificaties dekt van de aan betichte ten laste gelegde feiten, in acht genomen dat de strafrechter de plicht heeft de kwalificatie te wijzigen, zo deze niet beantwoordt aan de feiten van de betichting en het thans gemaakte verwijt hetzelfde feit uitmaakt als datgene waarvoor hij voor de strafrechter terecht stond;

4. dat op grond van de vrijspraak eerste gedaagde derhalve geen enkel verwijt meer kan gemaakt;

5. dat ten andere Van Overloop geen fout bedreven heeft, vermits hij reeds links naar de baan had afgezet om een geparkeerd voertuig voor te steken op het ogenblik dat Roose uit de tegenrichting uit de bocht kwam (het is slechts op het ogenblik van het voorbijsteken zelf dat verzoeker voor Van Overloop zichtbaar werd);

6. dat in die omstandigheden 1° gedaagde niet kan verweten de voorrang van verzoeker niet geëerbiedigd te hebben, vermits men maar voorrang verschuldigd is voor de voorranghebbende voertuigen op voorwaarde dat die zichtbaar zijn;

7. dat integendeel de aanrijding te wijten is aan verzoeker zelf, die geen meester blijkt geweest te zijn van zijn snelheid, vermits hij tegen de stilstaande camion van gedaagde is gereden en zeer zeker met te grote snelheid uit de bocht is gekomen en zo zijn voertuig niet tijdig tot stilstand kon brengen;

8. dat derhalve de vordering niet alleen dient afgewezen, doch integendeel gedaagde N.V. Transrose, eigenares van de camion met tractor, gerechtigd is aan Roose vergoeding te vragen voor de door haar geleden schade, groot 4.450 frank d.i. 2.650 frank materiële schade en 3 dagen verlet aan 600 frank daags, vermits het hier gaat om een camion met een laadvermogen van 15 Ton;

9. dat in elk geval voor zover de rechtbank zou ingaan op de eis van hoofdaanlegger Roose — quod non — dient aangestipt dat de gevorderde materiële schade van 18.003 frank niet wordt betwist, doch dat de verletschade 3.000 frank overdreven voorkomt, vermits de expertise slechts 7 dagen voor herstelling voorziet en wegens buitengebruikstelling enkel 3 dagen verrechtvaardigd zijn, wyl een dagelijkse vergoeding van 150 frank volstaat om reden dat verzoeker geen handelaar is;

Aangezien de beide vorderingen uit de aard der zaak zelf verknocht zijn — het gaat tussen zelfde partijen en de schade spruit voort uit het zelfde ongeval — en derhalve dienen samengevoegd;

Aangezien partijen het in hun pleidooien eens zijn om te verklaren dat het voorgebrachte politieplan maar juist is voor zover het betreft de stand der wagens ten overstaan van elkaar onmiddellijk na het ongeval, doch niet juist is voor wat betreft de aanduidingen van de plaats van het ongeval, vermits de aanrijding niet is geschied op een recht overzichtelijke weg, zoals het politieplan zou laten vermoeden, maar juist vóór een bocht, gezien van de richting van gedaagde Van Overloop en bij het uitkomen van een bocht, gezien van de richting van aanlegger Roose;

dat partijen het betrekkelijk dit punt eens zijn met het plan opgemaakt door landmeter Cremer dd. 10 november 1958; (hetgeen ten andere overeenstemt én met de ongevallenaangifte door gedaagde N.V. Transrose

gedaan op 12 maart 1958, waar ze zegt: « onze voerder kon de aankomende wagen niet zien daar de straat een bocht neemt » én met het plan door haar opgemaakt en gehecht aan deze aangifte).

Aangezien uit de voorgebrachte bescheiden blijkt dat gedaagde Van Overloop uit hoofde van het terzake weerhouden ongeval vervolgd is geworden voor de Politie rechtbank alhier en dit hoofdens overtreding van artikel 12 w.c. d.i. «... de rijbaan volgend, verzuimd te hebben zo dicht mogelijk bij de rechterraand van de baan gebleven te zijn», doch hoofdens deze betichting werd vrijgesproken bij vonnis van 25 november 1958, waartegen geen beroep werd aangetekend en dat derhalve kracht van gewijsde heeft verkregen;

Aangezien, op proceduregebied gezien, de betwisting tussen partijen er in bestaat te weten of ja dan nee de strafrechterlijke vrijspraak « de facto » met zich brengt dat de beklagde voor geen enkel mogelijke fout voortspruitend uit het feit der aanrijding meer kan aangesproken;

Aangezien waar de strafrechter veeleer als taak heeft het strafbaar feit als zodanig te beoordelen dan wel de ten laste gelegde betichting — hetgeen bewezen wordt door de omstandigheden dat de strafrechter ingeval van onjuiste te lastelegging, gerechtigd is deze te herformuleren — in casu niet blijkt en de bewoordingen van het strafvonnis zeer zeker niet het vermoeden scheppen dat hij van dit recht heeft gebruik gemaakt, vermits de vrijspraak, enkel en alleen, althans de bewoording van het vonnis zelf, gesteund is op het feit dat de ten laste gelegde betichting niet bewezen is: het strafvonnis houdt daarenboven geen de minste motivering in nopens de beschikking door de strafrechter genomen betrekkelijk de ten laste legging en laat nog veel minder blijken dat de aangelegenheid onder welke vorm ook buiten de ten lastelegging is onderzocht geworden.

Aangezien dan ook mag aangenomen dat een vrijspraak in soortgelijke omstandigheden verleend niet met zich meebrengt of veronderstelt dat alle culpabiliteit van de verdachte door die vrijspraak wordt gedekt, doch dient aangenomen dat die vrijspraak zich enkel beperkt of verband heeft met de ten laste gelegde betichting: (Rép. prat. V^o chose jugée: « l'acquiescement prononcé par le juge répressif n' a autorité de la chose jugée que pour les faits repris à la pré-vention écartée par le jugement devenu définitif; il n'exonère pas la personne acquittée de toute autre faute pouvant entraîner sa responsabilité civile » «... si l'acquiescement est prononcé pour insuffisance de preuves il n' y a pas négation de la culpabilité, il y a doute quant à celle-ci. Le juge civil pourrait donc accorder des dommages intérêts, malgré l'acquiescement. Le lui interdire serait décider qu'il n'a pas le droit de rechercher des charges contre l'auteur du dommage, uniquement parce que le juge répressif n'en a pas découvert »;

Aangezien uit de gegevens van het strafdossier blijkt dat het ongeval gebeurd is op het ogenblik dat verzoeker rechts van zijn rijbeweging de bocht kwam uitgereden, wijl de gedaagde links van zijn rijbeweging — een aan zijn rechterkant geparkeerde staande wagen voorstekend — praktisch de bocht kwam ingereden;

Aangezien niet blijkt dat eerste gedaagde als zodanig een fout beging door de stilstaande wagen voor te steken, om nl. het voorstekingsmanoeuvre in strijd met artikel 12 foutief uitgevoerd te hebben — (vandaar zijn vrijspraak — dat hem op grond van de juiste plantekening evenwel fout treft a) door voor te zijn gesto-

ken aan of in het onmiddellijk zicht van een bocht zonder de nodige voorzorg genomen te hebben voor het mogelijk uit de bocht opduikende tegenverkeer b) door de Van Praetstraat niet reglementair te zijn ingezwenkt (want dan had hij een heel wat breder zicht gehad over de bocht en hadde hij de niets vermoedende aan zijn rechterkant rijdende tegenligger kunnen opmerken, minstens ontwijken) en c) door na het voorstekingsmanoeuvre niet zo gauw mogelijk terug naar rechts te zijn gereden om zijn gewone plaats in te nemen (zie zowel plan van politie als van Cremer, wat de stand der wagens betreft: gans de tractor en een gedeelte van de aanhangwagen zijn reeds voorbij de stilstaande auto en gedaagde blijkt nog steeds meer naar links uit te wijken en dit spijs het feit dat de tractor reeds in de bocht is beland);

Aangezien geen enkel gegeven voorhanden is om aan te nemen dat verzoeker Roose enige fout zou begaan hebben, vermits hij aan de uiterste rechterkant van zijn rijbeweging is, reglementair de bocht inrijdt, geen overdreven snelheid blijkt gehouden te hebben — zelfs rekening gehouden van het feit dat het slecht weer was en sneeuwde — wijl het slippen zeer goed uitlegbaar is wegens het onverwacht opdagen van een tegenligger aan de uiterste linkerzijde van de weg;

Aangezien in die omstandigheden voor recht mag gezegd dat de aanrijding enkel en alleen te wijten is aan de fouten van eerste gedaagde, andere dan deze door de strafrechter onderzocht;

Aangezien de gevorderde materiele schade, groot 18.003 fr. niet wordt betwist;

Aangezien de herstellingen op 7 dagen zijn beraamd geworden, wijl de wagen voordien buiten gebruik was, zodat 3 supplementaire wachtdagen absoluut verrechtvaardigd zijn: hetzij 10 dagen verlet aan 200 fr. = 2.000 fr.;

Aangezien het meerder gevorderde niet gegrond is, vermits verzoeker niets belette na verloop van de aannemingsperiode met de herstellingen een aanvang te nemen;

.....

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST. NIKLAAS

1e Kamer. — 30 september 1958.

Voorzitter: M. Dirix.
Rechts: M.M. Blauwaert en Maes.
Refendaris: M. Cloquet.
Advocaat: Mr Geerincx.

Faillissement. — Gebruik der talen in gerechtszaken. - Niet-ontvankelijkheid van een aangifte, die niet is gesteld in de bij de wet voorgeschreven taal.

De aangiften van schuldvorderingen in een faillissement kunnen niet worden gelijkgesteld met akten van willige rechtsmacht.

Willige rechtsmacht is inderdaad alleen aanwezig bij aanvragen, die niet voor tegenspraak vatbaar zijn.

In geval van betwisting moet de aangifte van een schuldvordering worden gelijkgesteld met een dagvaarding.

Dergelijke akten moeten worden gesteld in de taal, die is voorgeschreven door art. 2 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken. De in een andere taal gestelde aangifte is niet ontvankelijk.

Faillissement Moensens W. t/ Fried Mendel

Overwegende dat de aangiften van schuldvorderingen niet gelijk te stellen zijn met akten van willige rechtsmacht;

Dat willige rechtsmacht inderdaad alleen voorhanden is bij aanvragen die niet voor tegenspraak vatbaar zijn (noot Raoul Vander Made, J.T. 1950, 610);

Overwegende dat de aangiften van schuldvorderingen, in geval van betwisting, een akte worden die gelijk te stellen is met een dagvaarding (vergelijk: Hrb. Kortrijk, 16 febr. 1955, R.W. 1957-58, kol. 674);

Overwegende dat dergelijke akten dienen opgesteld te worden in de taal voorzien door artikel 2 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Overwegende dat, gezien de betwisting van de schuldvordering, de aangifte in de nederlandse taal had dienen opgesteld te worden om geldig voor te komen;

Overwegende dat er anderdeels geen reden voorhanden is om de nietigheid te dekken, waar de curator de overleggende schuldeiser op de onregelmatigheid heeft gewezen op 26 augustus 1958, d.i. op een ogenblik waar de schuldeiser een nieuwe verklaring in regelmatige vorm nog kon laten geworden, vermits hij daartoe tijd tot 29 augustus 1958;

Overwegende dat de heer Fried Mendel bovendien, alhoewel daartie aangemaand, in gebreke is gebleven de bewijzen van de gegrondheid van zijn aanvraag voor te brengen;

dat gezegde aanvraag aldus tegelijk als niet ontvankelijk en niet gegrond voorkomt;

.....

VREDEGERCHT TE DUFFEL

14 november 1959

Pl. Rechter: M. Porters.

Advocaten: Mrs. Van den Heuvel en Van den Eede.

Bevoegdheid van de vrederechter terzake van vervallen verzekeringspremies. — Betwisting van de rechtstitel. — Ambtshalve toepassing van artikel 24 van de wet op de bevoegdheid.

Indien de gevorderde som deel uitmaakt van een hogere en betwiste schuldvordering wordt krachtens artikel 24 van de wet van 25 maart 1876 de bevoegdheid door het bedrag van deze laatste bepaald.

De onbevoegdheid ratione materiae, die de openbare orde raakt, moet ambtshalve door de rechter worden opgeworpen.

N.V. Groep Josi t/ De Vos.

Aangezien de vordering ertoe strekt verweerder zich te horen veroordelen om aan aanlegster te betalen de som van 4453 frank, zijnde het bedrag der jaarpremie van een verzekeringscontract, vervallen op 30 maart 1958, vermeerderd met de inningskosten; zich bovendien te horen veroordelen tot de wettelijke intresten en de gerechtelijke intresten en tot de kosten van het geding;

het tussen te komen vonnis uitvoerbaar te doen verklaren bij voorraad, ondanks alle verhaal en zonder borgstelling;

Aangezien het blijkt dat verweerder bij aanlegster op 16 april 1956 een verzekeringspolis nr 515.569/04, heeft onderschreven voor een duur van tien jaar,

strekkende tot dekking van zijn burgerlijke verantwoordelijkheid en tot gerechtelijke bijstand met het oog op het gebruik van een autovoertuig Vauxhall voor personenvervoer en wandelingen; dat het bedrag der jaarlijkse premie, vervallende telkens op 30 maart, werd vastgesteld op 3285 frank; dat het verzekerde voertuig Vauxhall op 25 april 1957 vervangen werd door een auto Ford-Anglia, waarvoor de jaarpremie werd bepaald op 2710 frank; dat het aangeduide voertuig Ford-Anglia op 11 maart 1957 vervangen werd door een auto Peugeot, waarvoor de jaarpremie werd bepaald op 3780 frank; dat deze premie werd betaald op de eerste vervaldag, zijnde 30 maart 1957; dat verweerder evenwel op 2 december 1957 aan aanlegster een aangetekend schrijven zond, waarin hij beweert dat zijn goede trouw door aanlegster werd verschalkt in verband met de toepassing der nieuwe wet van 1 juli 1956 op de aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen en dat hij aldus in 1957 de gevraagde premieverhoging heeft betaald maar tevens ter kennis van aanlegster brengt dat hij in alle geval zijn verzekeringscontract met ingang van 30 maart 1958 als opgezegd wenst te aanzien; dat sedertdien alle door aanlegster aangewende pogingen om betaling der op 30 maart 1958 vervallen jaarpremie te bekomen zonder gevolg zijn gebleven;

Aangezien de vordering, zoals ze gesteld is in het exploit van rechtsingang, tot voorwerp heeft de betaling der op 30 maart 1958 vervallen jaarpremie van de hierboven genoemde verzekeringspolis; dat de geëiste premiebetaling slechts één achtste vormt van het nog in het vooruitgestelde bedrag aan te innen jaarpremies; dat het enkel is, omdat slechts dit gedeelte onmiddellijk eisbaar is, dat de verzekeraarster aanlegster, bij onderhavige actie haar eis tot betaling van één achtste der schuld, zijnde één jaar premie, beperkt heeft;

Aangezien deze vordering van aanlegster de uitoefening en het gevolg is van een recht, gevestigd door een verzekeringscontract afgesloten tussen aanlegster en verweerder, zoals het vervat is in de hierboven genoemde polis en zijn bijvoegsels; dat deze vordering derhalve de geldigheid veronderstelt van de overeenkomst, die vervat is in gezegde polis en zijn bijvoegsels en die haar tot grondslag dient;

Aangezien verweerder echter in zijn besluiten de gegrondheid van deze vordering betwist; dat hij te dien einde de geldigheid ontkent van het verzekeringscontract, zoals het vervat is in de vermelde polis en zijn bijvoegsels, zijnde de rechtstitel, waarop aanlegster haar vordering baseert;

Aangezien verweerder zijn bezwaren niet in vage bewoordingen opwerpt maar ze aan de hand van een concrete en uitvoerige motivering formuleert; dat hij in die zin aanvoert dat aanlegster eenzijdig en ten onrechte de voorwaarden der lopende verzekeringsovereenkomst heeft gewijzigd en dat te dezer gelegenheid de toestemming van verweerder bij het aangaan van zijn verbintenissen door grondige dwaling was behept, te wijten aan de bedrieglijke handelwijze van aanlegster;

Aangezien zodoende het geschil uitdeint tot een betwisting van titel, d.i. van de juridische oorzaak der vordering, zodat het geschil slechts accidenteel handelt over het in de dagvaarding aangegeven voorwerp der vordering maar essentieel over het recht, dat tot grondslag dient dezer vordering; dat, anders uitgedrukt, niet het onmiddellijk gevraagde, het « petitum », doch de juridische oorzaak van het gevraagde, de « causa petendi », het eigenlijk voorwerp uitmaakt van het geschil en derhalve onrechtstreeks van de vordering (P. De Paepe, Et. sur la Compét. civ. I,

blz. 226 n° 53 en blz. 234 n° 57, Cass. 26 december 1907 Pas. 1908-I-71);

Aangezien bijgevolg het geding zich verder uitstrekt dan de door aanlegster in haar dagvaarding gestelde vordering en in werkelijkheid tot voorwerp heeft de vaststelling van de rechtsverhouding tussen partijen met als gevolg, eensdeels dat, zo het te vellen vonnis de gestelde eis inwilligt, deze inwilliging het verschuldigd zijn van alle nog te vervallen jaarpremies impliciet erkent, hoewel slechts één achtste hiervan momenteel geëist wordt, en anderdeels dat zo het te vellen vonnis de gestelde eis afwijst, deze afwijzing niet alleen zal slaan op de thans geëiste jaarpremie maar aan de verzekeraarster-aanlegster zal tegengeworpen worden bij elke latere vordering van een vervallen jaarpremie;

Aangezien immers bij eventueel latere gedingen tussen dezelfde partijen, op grond van dezelfde juridische oorzaak, namelijk de betwiste rechtstitel, zijnde het verzekeringscontract, vervat in de hierboven genoemde polis en zijn bijvoegsels, en wegens hetzelfde voorwerp, namelijk de erkenning van schuldenaar in verband met een volgende vervallen jaarpremie, het gezag van gewijsde van het te vellen vonnis, krachtens artikel 1351 van het Burgerlijk Wetboek, onafwendbaar de nieuwe gerechtelijke uitspraak zal determineren, zodat elke beslechting van onderhavig geschil een praedjudicatum schept voor de berechting in futurum van vorderingen, die op dezelfde grondslag berusten;

Aangezien om deze reden onderhavige vordering niet slechts tot voorwerp heeft de betaling van één jaarpremie, zijnde één achtste der schuld, maar het verschuldigd zijn, de «debitio» der gehele schuld, zijnde acht jaarpremies van 3780 frank elk, vermeerderd met de belastingen en kosten;

Aangezien luidens artikel 21 der wet op de bevoegdheid van 25 maart 1876, de bevoegdheid bepaald wordt in functie van de aard en het bedrag der vordering; dat krachtens artikel 24 derzelfde wet, indien de gevorderde som deel uitmaakt van een hogere doch betwiste schuldvordering, het bedrag van deze laatste de bevoegdheid vastlegt;

Aangezien in casu de gevorderde som, zijnde één jaarpremie, een onderdeel vormt van een hogere betwiste schuldvordering, zijnde acht jaarpremies ten belope van 3780 frank elk;

Aangezien luidens artikel 2 der wet op de bevoegdheid van 25 maart 1876 (artikel 1 van het Koninklijk Besluit n° 63 van 13 januari 1935) de grens van de algemene bevoegdheid der vrederechters bepaald werd op 10.000 frank; dat derhalve het bedrag der tussen partijen gerezen betwisting de grens van de algemene bevoegdheid der vrederechters, *ratione materiae* d.i. *summae*, overschrijdt;

Aangezien het potentieel karakter der te vervallen premies, in zoverre hun eisbaarheid afhankelijk is van zekere *alea's*, onder meer van het voortbestaan van het voorwerp der verzekering, ter zake niet mag in aanmerking genomen worden, omdat de wet op de bevoegdheid in het desbetreffende artikel 24 enkel gewaagt van een «grotere doch betwiste schuldvordering» zonder het karakter of de aard dezer schuldvordering nader te specificeren;

Aangezien de bevoegdheid *ratione materiae* de openbare orde raakt, zodat haar wettelijke verdeling of regeling dwingend is en haar verlegging of prerogatie enkel door of in uitvoering van een wet mag geschieden (artikel 1 der wet op de bevoegdheid van 25 maart 1876); dat bijgevolg partijen in casu niet de vrije beschikking hebben over de rechten, voorwerp der

betwisting, en niet willekeurig een rechtsmacht mogen scheppen of verleggen;

Aangezien het zich bevoegd verklaren van de vrederechter in hoofde van aanlegster de faculteit zou scheppen om door het fragmenteren van haar vordering der imperatieve schikkingen der wet op de bevoegdheid van 25 maart 1876, inzonderheid artikel 2 al. 1, te omzeilen;

Aangezien wegens haar betrekking tot de openbare orde, de exceptie van onbevoegdheid *ratione materiae* in elke stand van het geding mag opgeworpen worden en dat, bij gebrek aan opwerping door partijen, de betrokken rechtsmacht zelf van ambtswege de onbevoegdheid dient op te werpen en te weerhouden, wijl ze de wettelijke ordening der rechtsmacht moet eerbiedigen en in stand houden;

Aangezien verweerder in onderhavig geding de betwisting van rechtstitel opwerpt tot ontzegging van de ingeleide vordering en d't voorafgaandelijk aan het instellen van zijn tegeneis; dat verweerder trouwens reeds in zijn aangetekend schrijven in dato 2 december 1957, dus ante omnem litem, zich op zijn door aanlegster verschalkte goede trouw beroept en op deze grond de door hem aangegane overeenkomst, zijnde de bestreden rechtstitel, en de eruit voortvloeiende verbintenissen betwist; dat er derhalve geen aanleiding bestaat om, wat betreft de tegeneis, de toepassing te onderzoeken van artikel 37 al. 1 der wet op de bevoegdheid van 25 maart 1876 (artikel 8 der wet van 15 maart 1932), wijl de hoofdeis in se reeds *ratione materiae* d.i. *summae* buiten de bevoegdheid der vrederechters valt;

Aangezien de hier ter overweging gegeven zienswijze, betreffende de onbevoegdheid der vrederechters ter zake door de rechtsleer quasi algemeen gehuldigd wordt, zoals onder meer blijkt uit volgende werken: A. Adnet, *Comm. de la loi sur la compét. civ.* (1866), blz. 65 n° 65; Th. Bormans, *Code de procéd. civ. belge, Livre pré.* (1878), blz. 47 n° 23-34 en blz. 163 n° 400; A. Bontemps, *Traité de la Compét. en Mat. civ.* (1884) I blz. 59-64 n° 15 en 16; *Pand. Belges* (1886) V° *Compét. civ. des juges de paix* n° 43 à 50; *Rép. prat. du dr. belge*, V° *Compét. en Mat. civ. et comm.* n° 191 à 196 en 1015 en 1016; L. Van Bauwel, *Handb. van het burg. procesr.* (1936) II, blz. 99 n° 335; Braas, *Précis, de Procéd. civ.* (1944) blz. 338-339, n° 649; M. A. Pierson, *Les nouvelles* (1954), *Procéd. civ.* I n° 900 suite; R. Van Lennep, *Belg. burg. procesr.* VIII, blz. 56, n° 101, en blz. 259 n° 354;

Aangezien de hier voorbehouden intepretatie van artikel 24 der wet op de bevoegdheid van 25 maart 1876 daarenboven door een frequente en constante rechtspraak werd bekrachtigd zowel vóór als na de wet op de aansprakelijkheidsverzekering in zake motorrijtuigen van 1 juli 1956; zie in die zin onder meer:

a) in zake verzekeringsgeschillen, ontstaan vóór gezegde wet van 1 juli 1956: Cass. 15 maart 1849; Pas. 1849-I-280, Bruss. 9 juli 1890, Pas. 1890-II-281 en 14 juni 1899, Pas. 1900-II-92; Brug. Bruss. 30 dec. 1902, *Pand. pér.* 1903, 251 en 8 april 1903, *Pand. Pér.* 1904, 81; *Vred. Bruss.* 24 juli 1907; *Rev. Acc. trav.* 1907, 400; Cass. 17 juli 1919, Pas. 19119-I-193 met nota; Burg. Luik, 8 februari 1938, *Jur. de Liège*. 1938, 205 en *Bull. Ass.* 1938, 66; *Vred. Eghezée*, 24 oktober 1950, *J.d.J.P.*, 1952, blz. 84; *Vred. Mechelen*, 13 juni 1952, *J.d.J.P.*, 1953, blz. 195; Bruss. 3 dec. 1952, *J.T.* 1953, 523.

b) inzake verzekeringsgeschillen, gerezen na gezegde wet van 1 juli 1956: Burg. Bruss. 8 januari 1959, *J.T.* 1959, blz. 208; Burg. Luik, 5 februari 1959 (vermeld als referentie in *J.d.J.P.* 1959, blz. 259); *Vred. Seraing*, 11 april 1959, *J.d.J.P.* 1959, blz. 255;

Om deze redenen :

Verklaren ons onbevoegd om kennis te nemen zowel van de hoofdeis als van de tegeneis;

VREDEGERECHT TE BRUGGE

2e Kanton. — 2 december 1957.

Rechter : M. Van Rollegem.
Advocaten : Mrs. Weuyts en Olivier.

Aansprakelijkheid van de vervoerder. — Tijdens het bruusk remmen van een stedelijke autobus wegens de schuld van een onbekend gebleven derde wordt een reiziger gekwetst. Niet aansprakelijkheid van de vervoerder.

Art. 4 van de wet van 25 augustus 1891 schept een vermoeden van verantwoordelijkheid in hoofde van de vervoerder. De vervoerder, die dit vermoeden terzijde wil stellen en de schuld van een ander inroept, moet aantonen, dat het ingeroepen bevrijdend feit de enige oorzaak van de schade is en de gevolgen ervan op generlei wijze heeft kunnen beletten.

Ieder reiziger, die in een autobus plaats neemt moet ervoor zorgen, dat hij, hetzij zittend, hetzij staande, niet valt wanneer het voertuig een bocht neemt of remt, weze het dan hard en hevig, wetend, dat in een stad regelmatig hindernissen het remmen noodzakelijk maken.

Geen enkele wettekst legt aan de vervoerder de verplichting op de verantwoordelijke derde in het geding te betrekken. De vervoerder kan van zijn aansprakelijkheid ontheven worden, ook wanneer hij niets gedaan heeft om deze derde te vereenzelvigen en zodoende het slachtoffer in de mogelijkheid te stellen een verhaal tegen die derde uit te oefenen.

Driessens t./ N.M.B.S.

Overwegende dat de eis als voorwerp heeft de betaling van de som van vier duizend vijfhonderd vijf en twintig frank, meer de moratoire interesten vanaf negen en twintig maart ll. de gerechtelijke interesten en de kosten;

Overwegende dat de vordering als volgt gesteund is : op voornoemde datum reed aanlegger met de bus van Brugge Markt naar Brugge Komvest; ze is het slachtoffer geworden « van een ongeval »— ; ze vraagt betaling van de ondergane kosten en schade;

Overwegende dat aanlegster bij haar bundel volgende stukken voegt;

a : rekening Dr. Maenhoudt : 585 fr.

b : schema zitplaatsen stadsautobus.

c : geneeskundig certificaat meldende een vermoedelijke werkonbekwaamheid van 10 dagen;

Overwegende dat gedaagde vraagt te mogen bewijzen door alle middelen als naar recht, getuigen inbegrepen, in welke omstandigheden dit ongeval gebeurde om daarna te besluiten als naar recht;

Overwegende dat de aanleggende partij niet betwist dat, ten gevolge van het onverwachts opdagen van een bromfietser uit de Sledestraat, zijnde links gelegen ten opzichte van de richting gevolgd door de bus, de voerder van de bus hard moest remmen met het gevolg dat aanlegster van haar zitplaats viel en gekwetst werd;

Overwegende dat het derhalve als overbodig voorkomt op dit stuk enkwesten te houden;

Overwegende dat gedaagde in haar voordeel artikel 4 van de wet dd. 25 augustus 1891 inroept;

Overwegende dat de aanleggende partij van haar kant het artikel 17 van voornoemde wet inroept en staande houdt dat het opdagen van die bromfietser niet de enige oorzaak van het ongeval is;

Overwegende dat de gedingvoerende partijen het eens zijn dat de eis gesteund is op de wet dd. 25 augustus 1891 en dat gedaagde wel mag beschouwd worden als een vervoerder zoals bepaald in voornoemde wet;

Overwegende dat aanlegster ten onrechte het artikel 17 van voornoemde wet inroept vooreerst omdat die wettekst slechts kan toegepast worden in geval van vervoer per spoor (hetgeen hier niet het geval is) en vervolgens omdat die wettekst het bestaan van een afwijkende clause op het stuk van de verantwoordelijkheid veronderstelt, (hetgeen « in specie » evenmin het geval is);

Overwegende dat toepassing dient gedaan te worden van het artikel 4 van voornoemde wet daar waar gezegd wordt dat de vervoerder verantwoordelijk is voor de ongevallen aan de reizigers overkomen, ten ware hij mocht bewijzen dat het ongeval voortspruit uit een vreemde oorzaak die hem niet kan worden ten laste gelegd; dat die wettekst de reproductie is van het artikel 1.147 van het burgerlijk wetboek; (Verbreking dd. 7 mei 1914 in Pas.; 1914 — 1-216);

Overwegende dat voornoemd artikel 4 een vermoeden van verantwoordelijkheid in hoofde van de vervoerder schept;

Overwegende dat de reiziger dan ook slechts bewijzen moet dat hij het slachtoffer was van een ongeval overkomen tijdens het vervoer en niet moet bewijzen dat er een fout in hoofde van de vervoerder bestaat;

Overwegende dat de verweerder de vreemde oorzaak bewijzen moet wil hij aan de verantwoordelijkheid ontsnappen;

Overwegende dat de vervoerder niet verantwoordelijk zal zijn wanneer hij bewijst dat de omstandigheden zodanig waren dat de mogelijkheid van het bestaan van een fout in zijnen hoofde ontbreekt (Verbreking dd. 25 januari 1912 in Pas. 1912 — 1-96) dat dit een feitenkwestie is;

Overwegende dat de vervoerder zal moeten bewijzen een geval van overmacht, een toeval, een onvoorzichtigheid van de reiziger zelve, of een fout van een derde;

Overwegende dat de rechtspraak zich zeer streng toont op het stuk van het bewijs van de vrijstellende oorzaak; dat het bewijs moet voortspruiten uit voor waar erkende feiten waaruit blijkt dat, zonder enige twijfel, de schade het gevolg is van een toeval, een geval van overmacht of de fout van een derde of van de medecontractant waarvoor de vervoerder niet kan verantwoordelijk gesteld worden;

Overwegende dat, wanneer de vervoerder de fout van een ander inroept, vereist wordt dat dit feit de enige oorzaak van de schade weze en dat de vervoerder de gevolgen ervan op generlei wijze had kunnen beletten;

Overwegende dat iedere reiziger voor zijn eigen veiligheid moet zorgen; dat hij op zulke wijze in de bus plaats moet nemen; hetzij al zittende, hetzij al staande, dat hij niet valt wanneer de bus een bocht neemt of wanneer de bus, al weze het dan ook hard en hevig remt; dat hij die plaats neemt in een stadsbus moet weten dat regelmatig hindernissen het remmen noodzakelijk zullen maken;

Overwegende dat het anderzijds eveneens bewezen is dat de voerder van de bus hard moest remmen om een bromfietser, die onverwachts opdaagde uit de links gelegen Sledestraat te ontwijken; dat niet lastens de aangestelde van gedaagde kan gelegd worden dat hij al het mogelijke deed om een aanrijding die voor die onvoorzichtige en ondankbare bromfietser zware gevolgen had kunnen hebben te vermijden;

Overwegende dat de omstandigheid dat die bromfietser onbekend is ter zake niet dienend is; dat inderdaad geen enkele wettekst aan de vervoerder oplegt die derde in zake te roepen; dat de vervoerder van zijn verantwoordelijkheid kan ontheven worden zelfs wanneer hij geen enkele benaarding zou hebben aan de dag gelegd om de derde te vereenzelvigen en zodoende het slachtoffer in de mogelijkheid te stellen een verhaal tegen die derde uit te oefenen;

Overwegende dat gedaagde derhalve de vreemde oorzaak, zijnde én de fout van een onbekende derde én deze van de medecontractant bewezen heeft;

Overwegende dat de eis dan ook als ongegrond voorkomt; dat voornoemde feiten de enige oorzaak van de schade zijn;

Om deze redenen:

Verklaart de eis ongegrond,

NOOT: Het bovenstaande vonnis werd door de rechtbank te Brugge dd. 28 juni 1958 vernietigd, omdat naar het oordeel van de rechtbank de gebrekkige inrichting van de autobus een der oorzaken van de gevorderde schade was. Deze beslissing is ook in dit nummer opgenomen.

BIBLIOGRAPHIE

W. P. J. POMPE. — *Handboek van het Nederlandse Strafrecht*, 5^e herziene druk. — N.V. Uitgeversmaatschappij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle 1959. 632 p.

Van het bekende «Handboek van het Nederlandse Strafrecht» van Prof. Pompe is thans een 5^e herziene druk verschenen. Dit werk is in België ook zeer gekend en is een van de klaarste uiteenzettingen van het Nederlandse strafrecht waartoe de Belgische juristen regelmatig hun toevlucht nemen wanneer zij vergelijkingen dienen te maken tussen Belgisch en Nederlands strafrecht.

De nieuwe 5^e druk is in belangrijke mate herwerkt geworden. De auteur doet in zijn voorwoord opmerken dat de Nederlandse wetgever in de laatste jaren zeer productief geweest is op strafrechtelijk gebied en dat er ook belangrijke nieuwe rechtspraak van de Hoge Raad is verschenen. Omtrent enkele vraagstukken is het standpunt van de auteur gewijzigd en hij neemt ook stelling ten opzichte van de doctrine van een paar nieuwe leerboeken die de literatuur van het algemeen deel van het Nederlandse strafrecht verrijkt hebben.

Het lijkt geen twijfel dat deze 5^e druk niet de laatste zal zijn van dit voortreffelijk werk.

R. LIEVENS. — *Overzicht van de rechtspraktijk.* — Nationale stichting voor hogere studiën, Brussel 1959. 360 p.

De heer Lievens heeft de cursus uitgegeven waarmee hij gelast is in de Nationale stichting voor hogere studiën betreffende het overzicht van de algemene rechtspraktijk ten behoeve van accountants.

In deze cursus zijn al de belangrijkste wetenswaar-

digheden, die betrekking hebben op het recht in algemene zin, samengevat. Zo vinden wij er de principes van het taalgebruik in bestuurszaken en in gerechtszaken, de algemene beginselen over de rechtsbronnen en de techniek van wet en rechtspraak. In verschillende hoofdstukken worden dan achtereenvolgens behandeld de organisatie van de verschillende rechtsmachten, het burgerlijk procesrecht, het strafrecht en het strafprocesrecht en uiteindelijk worden kostbare gegevens over juridische documentatie verstrekt.

Heel de cursus is afgestemd op de praktijk en als dusdanig bevat hij zeer uitvoerige gegevens die aan niet-juristen vooral aan accountants grote diensten zullen bewijzen.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

De Vlaamse Conferentie kondigt aan dat op dinsdag 1 maart aanstaande het traditionele «worstenfeest» zal plaats hebben in het drijvend restaurant «La Pérouse» te 20 uur.

Zoals gebruikelijk is dit feest ook bedoeld als stagistensouper. De stagisten hebben dan ook gezorgd voor een knalrevue. Het is stellig dat dit traditioneel feest het gebruikelijk succes zal kennen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters, jrg. 1959 - n° 12 :
Retraite. — Bibliographie. — Chronique des justices de paix.

Tijdschrift voor Notarissen, jrg. 1959 - n° 12 :
K. Berge, Prijsbetaling met subrogatie ingevolge gelijktijdige kredietopening.

De Gemeente, jrg. 1950 - n° 1 :
Advies van de Centrale Raad van het Bedrijfsleven betreffende de versnippering van het plaatselijk gezag. — C. Vanstraelen, De verhouding van de gemeente tegenover de kerkfabriek. — E. Van de Castele, De mechanografie van de stad Antwerpen : een toepassing van het ponskaartensysteem. — F. Vanden Brande, De gemeentelijke kulturele centra in België.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1960 - n° 6 :
F. J. G. Baron Van Voorst tot Voorst, Wederwoord aan Prof. Van Bemmelen. — W. De Vries, Een doos van Pandora. — W. Pompe, Meningingen van Gedetineerden.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1960 - n° 4616 :

H. van den Heuvel, Cumulatie van vorderingen en subrogatie van de ongevallenverzekeraar (III). — G. A. Jansen op de Haar, Koop en verkoop van eens anders goed. — W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Huwelijksgoederenrecht.

Arbitrale Rechtspraak, jrg. 1960 - n° 469 :
P. Sanders, Internationale Handelsarbitrage.

Journal des Tribunaux, jrg. 1960 - n° 4265 :
J. Basyn, Difficultés juridiques du Marché commun. — Ch. Huberlant, Le Conseil d'Etat et la compétence générale du pouvoir judiciaire établie par les articles 92 et 93 de la Constitution.